

Stehtinaschanas=pamahzifchana,

zif

semneeku=laudim waijaga.

Latweefcheem par labbu farakstita

no

Fridrika Wilhuma Wagner,

Merretes= un Issemuischas=draudses mahzitaja.

Tartu Riikliku Üliõigali
Raamatukogu

166539

Jelgawâ,

rakstõs speesta pee J. W. Steffenhagen un dehla,

1821.

Der Druck dieses lettischen Rechenbuchs wird unter den
gesetzlichen Bedingungen erlaubt.

lector Rosenberger,
Censor.

Est. A

Tartu Riikliku Ülikooli
Raamatukogu

25475

Seiner Durchlaucht,

dem

Herrn Fürsten Subow,

Russisch = Kaiserlichem General = Lieutenant und Ritter vieler
hohen Orden etc. etc., Erbherrn der Nerstischen
und vieler anderer Güter;

Ihro Hochwohlgeboren,

der

Frau Aebtissin von Behr,

Erbfrau auf Grizzaln,

als

gütigen Erhaltern und wohlthätigen Pflegern der auf
Ihren Gütern bestehenden Bauerschulen;

u n d

Seiner Hochwohlgeboren,

dem

Herrn Obristen und Ritter v. Kutenberg,

Erbherrn auf Groß-Memelhof,

als

wohlthätigem Stifter einer neuen Bauerschule;

w i d m e t

d i e s e s S c h r i f t c h e n ,

als Zeichen hoher Verehrung und warmer Dankbarkeit
für Ihre Mitwirkung am Geisteswohl der Letten,

D e r o

ergebenster Diener

der Verfasser.

An das deutsche Publikum.

Die bey den neuen Verhältnissen der Letten immer mehr in die Augen fallende Nothwendigkeit eines Unterrichts im Rechnen, und der daraus entspringende Wunsch mehrerer meiner Gemeindeglieder, ihren Kindern denselben in hiesiger Schule ertheilen zu lassen, so wie die Unmöglichkeit, das Hardersche völlig vergriffene Rechenbuch zu erhalten, bestimmten mich, diesen Leitfaden zu entwerfen, wobey Kürze, Uebergang alles dem Bauer nicht Nothigen und Deutlichkeit mein Hauptaugenmerk war. — Die Arbeit wurde mir schwer, da ich, außer einem einzigen, von meinem sel. Schwiegervater, Propst Stender, über diesen Gegenstand nachgelassenen Bogen, welchen ich hier auch benutzt habe, gar keine Vorarbeit in diesem Fache kannte, und selbst das Lexikon mich über viele Ausdrücke ganz ohne Auskunft ließ. Erst nach völliger Beendigung derselben erhielt ich durch die Gefälligkeit eines Amtsbruders aus Livland das Hardersche Rechenbuch, woraus ich aber nur ein paar zweckmäßige Ausdrücke entlehnen konnte, außerdem aber noch veranlaßt wurde, etwas über die umgekehrte Regel de Tri und Gesellschaftsrechnung mei-

nem Manuscripte hinzuzufügen. Ueber die Brüche, die darin gar nicht abgehandelt sind, blieb ich auch hier noch ohne Belehrung, und darauf beschränkt, mir meine eigene Terminologie zu bilden. — Unter solchen Umständen ist es nicht anders möglich, als daß diese Arbeit die Spuren der Unvollkommenheit an sich tragen muß, welche ich auch gar zu gut einsehe, ohne ihr jedoch abhelfen zu können. — Ich übergebe mit Schüchternheit diesen ersten Versuch dem Publikum. Nur die Hoffnung, daß man mit ihm, als einem solchen, Nachsicht haben werde; der Wunsch, durch diese Arbeit besonders meiner Gemeinde gefällig und nützlich zu werden, und die gewisse Zuversicht, daß Kenner durch manches Mißlungene in derselben veranlaßt werden würden, bald etwas Vollkommeneres über diesen Gegenstand den Letten in die Hände zu liefern; — konnte mich zur Bekanntmachung derselben bewegen. Hinlänglich werde ich für alle darauf verwandte Mühe belohnt seyn, wenn wenigstens das Lektüre in Erfüllung geht.

Pastorat Nerst,
den 5ten July 1821.

W a g n e r.

Preekſchwahrdi.

Ne weens tahds ne buhs, kas ne proht masumâ reh-
ſinaht. Kad tew peezi rubli rohkâ, un tu diwi rublus
wehl klaht dabbu, kurfch tad ne ſinnahs, ka tew kohpâ
ſeptini rubli irraid? Behrns izmannihſ, ka tew, ja
tu no ſcheem ſeptineem rubleem trihs isdohdi, wehl
tſchetri atleef. — Bet kad tas pulkôs, eekſch ſunteem
un tuhkftoſſcheem eet, tad bes rehſinaſchanas = ſinnas ir
wiſſ = gudraſais ne ſpehj to izmanniht, un jebſchu daſch
kuptſchis jeb ammatneekſ pee pirkſchanas un pahrdoh-
ſchanas dauds leetas proht galwâ isrehſinaht, tad tat-
ſchu jo wairak tahdu lauſchu, kas ir maſaku ſkaitli
ne proht islihdsinaht, un kam us zitta wahrdu japalau-
jahs. Un zif gaddi ne pa = eet, kamehr galwas = rehſi-
naſchanu labbi izmanna, wiſſ = wairak kad behrns no
maſahm deenahm to ne irr eeraddis. Râ gruhti tas
nahze eefahkumâ muhſu Latweeſſcheem, freewu = naudu
ar pimberem, mahrkahm un wehrdineem taiſni is-
lihdsinaht, un wehl taggad daſchs lehti ſamiſſahs,
wiſſ = wairak, kad ſudraba =, papihra = un warra = nauda
ne weenadâ wehrtibâ paleef. — Ra nu wiſſâs tahdâs
waijadſibâs ſinnatu lihdsjetees, ſchi grahmatina ſaraf-
ſtita, fur ikkatrs, to apdohmadams, un pehz tahs
ſchê dohtas pamahziſchanas daſchadi mehginadamees,
lehti warrehs eenemtees rehſinaſchanas = ſinnu, un
drohſchs buht, ka nei pats ne peeſrahppfees, nei zits
warrehs winnu apmahniht.

Rehkinaschanas = pamahzischana.

I.

No skaitischanas.

Ras gribb mahzitees rehkinaht, tam papreeksch ja-proht skaitiht: weens, diwi, trihs, tschetri un tà lihds fimts. Nu atkal no jauna: fimts un weens, fimts un diwi, fimts un trihs, lihds ohtru fimteni; nu diwi fimti un weens, un tad trihs fimti, tschetri fimti, un tà tas eet arween us preekschu lihds desmitu fimteni, kas tohp nosaukts tuhkstoschi. Kas tahlak gribb skaitiht, tam atkal ja=eefahk: weens, diwi, trihs, un tà lihds desmit fimteem, tad winnam diwi tuhkstoschi skaititi, un tà jo prohjam. Katru reisi, kad wenns fimts jeb tuhkstohs noskaitihts, atkal ar weens, diwi, trihs ja=eefahk.

2.

No zipperehm, jeb skaitlu=sihmehm.

Zipperes irr skaitlu=sihmes, tà kà bohstabi rakstu sihmes irr. Tahdu zipperu irr desmit, prohti: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 un 0, fo tukfschihmi jeb nulli fauz. Patti schi tukfschihme ne fo ne geld, un kad tu (0000) tschetras nulles, un wehl wairak tahdu rakstitu, wissas nau ne kas; bet winnas tapehz irr isdohmatas, zittahm zipperehm wehrtibu doht, un leelakus pulkus ischkirt. — Ur schahm desmit zipperehm wissi skaitli, lai buhtu kahdi leeli buhdami, irr rakstami un isfakkami. — Kad gribbi desmit rakstih, tad leezi pee tahs zipperes 1 pa labbai rohkai wehl tukfschihmi flah, tà: 10. — Kad gribbi diwidesmit rakstih, tad leezi pee tahs zipperes 2 wehl 0 pa labbai rohkai, prohti

tà: 20, tad tas irr dividemit, un tà patt trihsdesmit, 30, tschetrdemit, 40, un tà lihds 90. Ja gribbi fimts rakstih, tad pee tahs zipperes I wehl divi nulles pa labbai rohcai japeeleef, tà: 100; tà patt arridsan divifimti, 200, trihsfimti, 300, lihds 900. — Ja gribbi desmitufimti, jeb tuhkstoschi rakstih, tad trihs tufschsimmes waijadsigas, 1000, un tà jo prohjam 2000 lihds 9000. — Schè wehl japeeminn: tufschsimme preekschâ, jeb zittai zippererei pa freisai rohcai, nau ne kas, un ne wairo skaitli; 01, 001, 0001, nau wairak, fà weens pats.

3.

No zipperu wehrtibas.

I irr tikkai weens.

10 irr desmit.

100 irr fimts.

1000 irr tuhkstoschi.

Ur katru nulli wairak skaitlis arridsan desmit reis wairak tohp. — 10000, tas jau irr desmit tuhkstoschi. Tà patt tas irr ar zittahm zipperehm.

2, 3, irr divi, trihs.

20, 30, irr dividemit, trihsdesmit.

200, 300, irr divifimti, trihsfimti.

2000, irr divi tuhkstoschi, un tà jo prohjam.

Zipperes wehrtiba nahkabs tadehl no tahs weetas, fur ta stahw.

Pirmâ weetâ pa labbai rohcai stahw weenaji jeb weenibas.

Ohtrâ weetâ, us freisu pussi eedams, stahw desmitneeki.

Treschâ weetâ us freisu pussi stahw fimtneeki.

Zettortâ weetâ us freisu puffi stahw tuhkstoschneeki, un katra zipperu us freisu puffi allaschin desmit reis wairak welf, ne kâ ta patti zipperu winnai pa labbai rohkai stahwedama; par prohbi: 4444.

Tee tschetri pirmâ kahrtâ pa labbai rohkai irr tschetras weenibas, tee tschetri ohtrâ kahrtâ irr tschetri desmitneeki, tee tschetri treschâ kahrtâ irr tschetri finti, un tee tschetri zettortâ kahrtâ irr tschetri tuhkstoschi. Tad nu schis skaitlis tâ irr isfakkams: tschetri tuhkstoschi, tschetri finti, tschetri desmit un tschetri.

Par prohbi: 1469. 3581. 2972. 8756. 2314. 9999. 1234. Kad wairak, ne kâ tschetras zipperes, tad apsihmeschanas waijaga, ka tahs labbaki warretu ischfirt.

4.

No zipperu apsihmeschanas un isfazzifchanas.

Kad tu scho skaitli redst, — 100,000 — zif tas irr? Upsihme to, no labbas pusses eefahkdams, un pee katra zipperes fazzidams: weenibas, desmitneeki, fintneeki, tuhkstoschneeki.

Pee zettortas zipperes taifi scho sihmi (,); ta tew rahda, ka tur tuhkstoschi irr. Du fahz' no tahs paschas apsihmetas zipperes atkal skaitiht: weens, desmit, fints. Du buhs lehti isfakkams: weens fints tuhkstoschi; jo 100 irr fints, un tahs trihs nulles pakkalâ rahda, ka ne fints ween, bet fints tuhkstoschi irraid: tadehl tai sihmei allasch jastahw tuhkstoschneeku weetâ.

Bet zif rahda schis skaitlis? 321,468. — Darri tâ, kâ pirmiht. Sakki, no labbas rohkas eefahkdams pee 8: weenibas, pee 6 sakki: desmitneeki, pee 4 sakki: fints, pee 1 sakki: tuhkstoschi, un par peeminneschamu,

ka tas ne irr weena weeniba, bet weens tuhkstoschneeks, leez' to sismi (,) flaht. Saffi atkal pee ta apsimeta I: weens, pee 2 saffi: desmit, un pee 3 saffi: simt. Nu sinni, kahda katra zippere, un zif wiina wehrti irr; ta zippere 3 irr trihsfinti, ta 2 irr diwidefmit, un I irr weens tuhkstosch; un nu wehl 4 irr tschetrifinti, 6 irr feschdesmit, un 8 irr astoni, un ne kas wairak. Tad nu wiss tas skaitlis 321,468 irr ta isfakkams: trihsfinti diwidefmit un ween tuhstoschi, tschetrifinti feschdesmit un astoni.

Par probhi tew dohschu skaitli ar septinahn zipperem: 3'060,790.

Upsime to, ka effi mahziies. Nis treschas zipperes taifi strihpiti (,), jo te fahfahs tuhstoschi; nu skaiti no schahs nulles atkal trihs fahrtas, un tad pee tahs 3 pataifi augsha strihpiti. Schè irraid tad tuhkstosch reis tuhstoschi, fo ihfak Milliioni nosauz. Tad nu tas skaitlis 3'060,790 ta isteizams: trihs milliones, feschdesmit tuhstoschi, septinifinti un dewindesmit. — Zif milione irr, to tew masà lihdsibà rahdischu. Kad fahdam baggatam fungam leels ahbolu-dahrs buhtu, un tannì dahrsà tuhstoschi kohki, un katra kohkà tuhstoschi ahboli, tad tam buhtu 1000 reis 1000 ahboli, jeb weena milione ahbolu.

Kad skaitlus gribbi apsimieht, tad allasch ja eefahk no labbas pusses, bet kad tohs gribbi isteift, tad ja eefahk no freifas pusses.

Schè wehl kahdas probhes:

II0I, tas irr: tuhstoschi, weens simts un weens.

1010 — tuhstoschi un desmit.

1001 — tuhstoschi un weens.

1111 — tuhstoschi, weens simts un weenpazmit.

2045 — diwi tuhstoschi, tschetridesmit un peezi.

- 9999, tas irr: dewini tuhkstoschi, dewini finti,
dewindefinit un dewini.
- 23,571 — diwidefinit un trihs tuhkstoschi,
peezi finti, septindefinit un weens.
- 30,060 — trihsdefinit tuhkstoschi un feschs
definit.
- 867,123 — astoni finti feschsdefinit un sep-
tini tuhkstoschi, weens fimts,
diwidefinit un trihs.
- 101,300 — fimts un weens tuhkstosch un
trihs finti.
- 2'345,609 — diwi milliones, trihs finti tschetri-
definit un peezi tuhkstoschi, feschi
finti un dewini.
- 56'004,006 — peezeffinit feschas milliones,
tschetri tuhkstoschi un feschi.
- 203'015,802 — diwi finti un trihs milliones,
peezeffinit tuhkstoschi, astoni
finti un diwi.

Kad tew kahdi skaitli rakstami, tad nemm labbi
wehrâ skaitlu wehrtibu un weetu. Kad gribbi rakstih:
trihsdefinit feschi, tad sinni: weenibas stahw pa lab-
bai rohkai, un definitneeki pa kreisai, tadehl jaraaksta:
36. — Buhtu tew jaraaksta trihs finti feschsdefinit un
peezi, tad eefahzi ar fimteem, un leezi 3 pa kreisai
rohkai; tannî nahkamâ, prohti definitneeku kahrtâ,
leezi 6, un tannî pehdigâ, jeb weenaju=kahrtâ, leezi 5,
tad tas buhs 365. — Kad tu peezi finti un peezi rak-
stih gribbedams, tâ rakstitu (55), tad tas ne buhtu
pareisi, jo tas tikkai irr peezeffinit un peezi. — Kas
tad jadarra, ka tee 5 pa kreisai par fimtneekem pa-
listu? Leez' tufschihmi par widdu, zaur to tee peezi,
kas ohtrâ kahrtâ pa kreisai stahweja, nu tohp fimt-
neeku=kahrtâ aiszelti, un nu irraid 505 riftigi rak-
stihst. — Schè nu redsi, kâ nulles lohti wajjadfigas.

Kad buhtu jaraksta: peezi tuhkstoschi un peeze-
 mit, tad raksti 5, un peeminni, ka schi zipperes zet-
 tortâ, jeb tuhkstoschneeku=fahrtâ jastahda. Simteni
 të nau, tadehl leez winnu weeta, prohti treschâ fahrtâ,
 tufschihmi; desmitneeku=fahrtâ leezi atkal 5, un weeni-
 bas ne fahdas nau, tadehl leez' weenibu=fahrtâ atkal
 nulli. Nu pareisi të stahwehs 5050. — Kad tew
 dewindefmit tschetri tuhkstoschi rakstami, tad peeminni,
 ka tew peežas zipperes wajadsigas, leez' 9 peeftâ
 fahrtâ, 4 zettortâ fahrtâ, un pildi tahs zittas fahrtas
 ar tufschihmehm, tadehl ka schè neds simteni, neds
 desmitneeki, neds weenaji ne tohp minneti. — Tâ
 mehginajees, skaitlus riktigi rakstih, un luhko alla-
 schin us katras zipperes peeclahjamu weetu.

5.

No rehkinaschanas = wihsehm.

Zahdu tschetras irraid, prohti 1) fassaitischana,
 2) atrauschana, 3) wairoschana un 4) dallischana, jo
 schahs irr ta grunte wiffas zittas rehkinaschanas, un
 semmes laudim arridsan jau peetiks ar to. Bet ja
 fahdam ihsti gaischs prahts irraid, tad tas wehl triju
 skaitlu=rehkinaschanu, un masumu no dallu=rehkina-
 schanas warr flahtmahzitees.

6.

I. No fassaitischanas.

Masus skaitlus warr galwâ fassaitih; 2 un 3 irr 5,
 un wehl 4 flah irr 9. Bet kad tew buhtu jafassaita
 65 un 501 un wehl 17, tad tew jau grubti buhtu,

galwâ to fassaitiht.	Zaur rehkinaschanu tas weegli	
nahksees.	Darri tà.	Papreefsch raksti 65
		nu raksti 501
		leez' wehl appakschâ 17

un taifi nu strihpi appaksch scheem skaitleem.

Nu sahzi no labbas rohkas kohpâ skaitiht, fazzidams: 7 un 1 irr 8, un 5 flacht irr 13. Leez' to 3 appaksch strihpes pa labbai rohkai, un to 1, kas tew atlizzis, un desmitneeks irraid, peeskaiti pee ohtras rindes, fazzidams: 1 un 6 irr 7. Tufschihme nau ne kas; pee teem 7 peeskaiti to 1, kas appakschâ stahw, tad tas kohpâ irr 8, prohti 8 desmitneeki; tadehl leez' scho 8 appaksch strihpes ohtrâ fahrtâ. Treschâ rindê tikkai 5 irr; to leez' arridsan appakschâ treschâ rindê, tad tew isnahks 583. — Us tahdu wihsi dauds un tee leclafi skaitli weegli fassaitami; tikkai tas wehrâ janemm: zipperes peeflahjamâ weetâ leefamas, weenibas appaksch weenibahm, desmitneeki appaksch desmitneekem, fimtneeki appaksch fimtneekem, tuhkstoschneeki appaksch tuhkstoschneekem, un tà jo prohjam; schâ fajuschana un maldischana buhtu.

Kad buhtu jafassaita: 5, 30, 400, 1490 un 99,	
tad raksti tà:	5
Pirmu rindi pa labbai rohkai fassaitidams	30
tew isnahk 14; leez to 4 pirmâ fahrtâ ap-	400
paksch strihpes. Tas weens, kas ihsti des-	1490
mitneeks irraid, pee ohtras rindes peeskai-	99
tams, fur desmitneeki rohnahs; tadehl	<u>121</u>
warri to ar masakahm sihmehm tuhliht	2024
strihpes wirfû ohtrâ fahrtâ peerakstih, un	
tà fazziht: 3 un 9 irr 12 (jo ta nulle irr pahrlezzama),	
un wehl 9 irr 21, un wehl 1 irr 22. Leez' to weenu 2	
appaksch strihpes; to ohtru 2, kas jau fimtenus rahda,	
raksti strihpes wirfû treschâ rindê, fimtneeku fahrtâ,	

un teem to peeskaitidams, fakk: 4 un 4 irr 8, un wehl 2 flabt, irr 10. Leez' to 0 appaksch stribes treschâ kabrtâ, un peeraksti un peeskaiti to I zettortai kabrtai, fur tuhstoschneeki stahw, fazzidams: I un I irr 2. Leezi nu to 2 appakschâ, tad wijs skaitlis kohpâ irraid 2024.

Par prohbi un ismehginaschanu farehkini wehl schohs skaitlus, bet raksti tohs peeklahjamâ weetâ.

- 1) Raksti: 7. 84. 40. 300. 6171. 801. 19.
Zif tas irr?
- 2) Zif irr: 919. 25. 280. 700. 56. 5050. 110.
91. 3004?
- 3) Sakkaiti: 666. 3. 5670. 53. 333. 400. 6333.
226.
- 4) — 7422. 10235. 13684. 17567.
- 5) — 43. 15. 86. 71.
- 6) — 18. 240. 26. 1000. 501.
- 7) — 300. 7234. 8. 172. 5093. 7356.
- 8) — 4320. 35750. 513823. 91367. 8210.
467. 54. 321.
- 9) — 273849. 847362. 516273. 8495061.
72839405. 6273849. 546576.
89999. 8000.
- 10) — 5346. 32. 183. 5. 7. 10. 9071.
- 11) — 12345. 6789. 123. 45678. 90.
1234. 56789.
- 12) — 27. 309. 91. 9518. 992. 87006.
8765. 90014.

7.

II. No atrauschanas.

Utrauschana nau zits ne kas, kâ kad tu masaku skaitli jeb pulku no leelaka atnemni, jeb atrauji, un

peh3 raugi, zif atleef. Masumâ to wiffi proht, bet kad to leelumâ gribb sinnaht, tad jau us rehkinaschanu jadohdahs. Par prohbi: Kad tew sinnaht, ka tu no sawa lauka 92 puhru3 rudsu isfuhlis, un flehti paglabbajis, un tu ar wiffu, fo tu atkal isfehjis un mahjâs istehrejis 81 puhru isdewis, zif tew wehl flehti buhs atlizzis? Darri tâ: raksti papreefsch, zif puhru3 tu cenehmis, ... 92
 raksti appakschâ, zif no teem isdohhti, ... 81

---

nu wel3 strihpi appakschâ un atrauj appakscheju II
 skaitli no wirf=skaitla, pa labbai rohka eefahdams, un fazzidams: I no 2 atleef I; leez' scho I pirmâ rindê appaksch strihpes. Tad fakki atkal: 8 no 9 atleef I, un leez' to I ohtrâ rindê appaksch strihpes. Tas skaitlis, kas nu appaksch strihpes stahw, irr tas atleekamais jeb atlikkums, un rahda tew, zif puhru rudsu tew wehl flehti pahrdohschanai atlikkufchi, prohti II. — Tas leelakais skaitlis allasch wirfû, tas masakais appakschâ rakstams. — Schè par prohbi wehl zittas isrehkinaschanas:

- 1) Utrauj 23517 no 98769.
- 2) — 51621 no 92873.
- 3) — 1234 no 9999.
- 4) — 56724 no 78946.
- 5) — 2342 no 8765.
- 6) — 12126 no 27389.
- 7) — 5432 no 9764.

Bet kad zits buhtu 136 puhru3 no sawa lauka dabbujis, un 87 isdewis, zif tam wehl flehti buhtu? Peeraksti, kâ pirmiht, to leelaku skaitli aug-

schâ, ...	1.3.6
un to masaku appakschâ, ...	87
taifi strihpi, un sahzi rehkinahht, fazzidams	<hr style="width: 100%;"/> 49
7 no 6.	

Bet tas ne warr buht, jo leelaku skaitli ne warr atnemt no masaka. Ko nu darriht? Darri tà. Szazidams: 7 no feschēem ne warru atnemt, tadehl man pee fainina ja aishemm. Valeene I no tahs 3, kas blakkam stahw, un taifi pee 3 fcho sismi (.) fahnds. Kad nu schē 3, no furreem tu I atnehmis effi, ihsti 3 defniti irr, tad tu defnit effi panehmis, kas nu pee teem 6 pirmâ fahrtâ peestaitami. Schē 6 geld nu tif dauds, fâ 16, un tu warri tadehl fazzih: 7 no 16, atleef 9. To tu pee pirksteem warri noskaitih. Leez' nu to 9 appakschâ, un fakkî atkal pee obtras rindes: 8 no diweem, — jo ta 3 ar to sismi (.) nau wairs 3, bet 2, jo weens jau irr atnems; — 8 no 2 tu arr ne warri atraut. Darri tadehl fâ pirmin, taifi pee I to sismi (.), zaur fo tu 10 aishemis, un fakkî: 8 no 12 atleef 4, un leez' fcho 4 appakschâ appaksch 8. — Tas I. ar sismi wairs nau ne kas; tu tadehl treschâ fahrtâ warretu nulli appakschâ list, bet to ne darri, tadehl ka nulle preekschâ ne fo ne geld. Tâ nu tew no teem 136 puhreem atleef 49. —

Ja gribbi sinnah, woi tu ristigi rehkinajis, tad fasskai to skaitli, fo tu atnehmis, ar to, kas atlizis, — prohti schē 87 un 49, — tad waijag tam leelakam skaitlam isnahkt, no ka tu to masaku atnehmis, prohti schē: 136. Skattees:

87

49

136.

Schē nu atkal fahdas isrehkinaschanas:

8)	Utrauj	91283	no	152436.
9)	—	7814	no	23456.
10)	—	8761	no	923574.
11)	—	979	no	543268.
12)	—	94648	no	162465.
13)	—	18774	no	64382.
14)	—	97689	no	234567.

Wehl par prohbi tew buhs no	504
atrait	328
	<hr/> 176

Rà nu darrisi? Saffi tà: 8 no 4 ne warru atnemt, tadehl man no kaimina skaitla weens jaaisnemmm. Taisi pee o putrainiti flaht. Bet kad tufschsibmei paschai ne kas newaid, tad eij tabtak pee tabs zipperes 5, taisi fur arridjan to aisnemfchanas=sihmi un saffi: 8 no 14 atleef 6. Scho 6 leez appaksch sribpes. Ta nah=kama nulle bija zaur aisnemfchanu no 5 par 10 tap=pusi; bet no winnas atfal I irr aisnemts us to 4 pirmâ fahrtâ; tadehl schi o taggad tiffai 9 irr. Tad saffi nu, pee ohtras rindes eefahfdams: 2 no 9 atleef 7; leez' to 7 appaksch sribpes, un saffi wehl: 3 no 4 (jo ta 5 ar to aisnemfchanas=sihmi nu par 4 palikkusi) atleef I; reds, tad tew isnahf 176, un tas irr tas atlikkums no 504, fad tu 328 atrauji.

Par prohbi wehl kahdas rehkinaschanas:

- 15) Utrauj 94634 no 126029.
- 16) — 12348 no 78037.
- 17) — 118762 no 230405.
- 18) — 92391 no 107080.
- 19) — 88765 no 203040.
- 20) — 76462 no 123060.

Bet nu wehl no	5607
atrauji	1003

4604

Saffi tà: 3 no 7 atleef 4; o no o ne kas ne atnemmmms; leezi tai weetâ o; atfal o no 6 atleef tee paschi 6, un I no 5 atleef 4. Kaffi wiffus schohs skaitlus appaksch sribpes, tad tew atleef 4604.

- 21) Par prohbi atrauj 1700 no 12603.
- 22) Utrauj 23001 no 56018.
- 23) — 90008 no 708762.
- 24) — 1000640 no 5643208.

Bet zif atliks, kad tu no	5.0.06
atrafti	2976
	<hr/>
	2030

Schè tà jadarra: 6 no 6 atleek 0; kad 7 no 0 gribbi atnemt, tad taifi aismenschanas = sihmi pee oh = tras tufschihmes, un kad nu schai arr ne kas nau, tad tahtaf ja = eet pee tahs 5, un tur jataifa aismenschanas sihine. Nu fakki: 7 no 10 atleek 3; 9 no 0., kas taggad (kà katra 0, kas pahrlékta tappufi) par 9 palikkufi, ne atleek ne kas. Ne aismirsti 0 appakschà nolift! — 2 no 5., kas taggad tik 4 irraid, atleek 2. Tahdà wihsè tew pawiffam buhs atlizzis: 2030.

Schè wehl par prohbi kahdas isrehkinafchanas:

25)	Utrauj	18243	no	20051.
26)	—	12345	no	91002.
27)	—	9876543	no	12300045.
28)	—	91234	no	210000.
29)	—	764062	no	3014000.
30)	—	7804921	no	9811001.

Us tahdu wihsè mehginajees pats daschadi.

8.

III. No wairofchanas.

Pirms wairofchanas = un dallifchanas wihsè eefah = fama, tas weenreisweens jeb reises = rehkeninsch bes maldifchanas no galwas ja = mahzahs, tà ka to zaur zaurim us preekfchu un atpakat sumi, un par prohbi ne ween fazzibt warri, zif 4 reis 8 irr, bet arridsan zif 8 reis 4 irraid. Mahzees to tadehl neapnizzigi, un lai zitti tew daudreis pahrajauta, famehr tu ne fur wairs ne maldees. Sche irr tas

Weenreisweens jeb reises-rehkeninsch.

1	reis	1	irr	1
2	—	2	—	4
2	—	3	—	6
2	—	4	—	8
2	—	5	—	10
2	—	6	—	12
2	—	7	—	14
2	—	8	—	16
2	—	9	—	18
2	—	10	—	20

3	reis	3	irr	9
3	—	4	—	12
3	—	5	—	15
3	—	6	—	18
3	—	7	—	21
3	—	8	—	24
3	—	9	—	27
3	—	10	—	30

4	reis	4	irr	16
4	—	5	—	20
4	—	6	—	24
4	—	7	—	28
4	—	8	—	32
4	—	9	—	36
4	—	10	—	40

5	reis	5	irr	25
5	—	6	—	30
5	—	7	—	35
5	—	8	—	40
5	—	9	—	45
5	—	10	—	50

6	reis	6	irr	36
6	—	7	—	42
6	—	8	—	48
6	—	9	—	54
6	—	10	—	60

7	reis	7	irr	49
7	—	8	—	56
7	—	9	—	63
7	—	10	—	70

8	reis	8	irr	64
8	—	9	—	72
8	—	10	—	80

9	reis	9	irr	81
9	—	10	—	90

10	reis	10	irr	100
10	—	100	—	1000

Uygrohsitais Weenreisweens jeb reises-
rekeninsch.

10	reis	10	irr	100
10	—	9	—	90
10	—	8	—	80
10	—	7	—	70
10	—	6	—	60
10	—	5	—	50
10	—	4	—	40
10	—	3	—	30
10	—	2	—	20
10	—	1	—	10

9	reis	9	irr	81
9	—	8	—	72
9	—	7	—	63
9	—	6	—	54
9	—	5	—	45
9	—	4	—	36
9	—	3	—	27
9	—	2	—	18
9	—	1	—	9

8	reis	8	irr	64
8	—	7	—	56
8	—	6	—	48
8	—	5	—	40
8	—	4	—	32
8	—	3	—	24
8	—	2	—	16
8	—	1	—	8

7	reis	7	irr	49
7	—	6	—	42
7	—	5	—	35
7	—	4	—	28
7	—	3	—	21
7	—	2	—	14
7	—	1	—	7

6	reis	6	irr	36
6	—	5	—	30
6	—	4	—	24
6	—	3	—	18
6	—	2	—	12
6	—	1	—	6

5	reis	5	irr	25
5	—	4	—	20
5	—	3	—	15
5	—	2	—	10
5	—	1	—	5

4	reis	4	irr	16
4	—	3	—	12
4	—	2	—	8
4	—	1	—	4

3	reis	3	irr	9
3	—	2	—	6
3	—	1	—	3

2	reis	2	irr	4
2	—	1	—	2
1	—	1	—	1

Zau eetsch weenreisweens jeb reises = rehkenina rohnahs wairoschana; bet pee leelakeem skaitleem ihsta wairoschanas = wihse jassun. Za gribbi sinnaht, zit tas irr, kad 36 ar 5 wairo, tad darri tà: Raksti papreefsch

leez' to 5 pa labbai rohkaï appakschâ, tà	36 <u>5</u>
un taifi appaksch abbeem strihpi.	180

Nu sakkï: 5 reis 6 irr 30. Leez' to 0 no scha skaitla, kas pee tahm weenibahm peederr, pirmâ fahrtâ appaksch strihpes, un paturri to 3, kas desmitneekus rahda, peeminnâ. Nu sakkï atkal: 5 reis 3 irr 15, un peeskaiti pee scheem 15 wehl tohs 3, fo tu peeminnâ paturreji, tad isnahf tew 18. Scho raksti tai 0 pa freisai puffed, tad ar to 0 kohpâ buhs 180; un tas irr riktigi.

Wehl par prohbi wairo	145
Darri kâ papreefsch. Sakkï 9 reis 5 irr 45;	<u>9</u>
to 5 leez' pirmâ fahrtâ, to 4 paturri peeminnâ. Nu sakkï: 9 reis 4 irr 36, un peeskaiti schè tohs 4, fo tu peeminnâ paturreji, tad tas irr 40. Raksti to 0 ohtrâ rindè un paturri 4 peeminnâ. Nu wairo treschu zipperi, fazzidams: 9 reis 1 irr 9, un peeskaiti to 4, fo peeminnâ paturreji, tad tas irr 13, kas nu arridsan appakschâ peerakstams. Zâ nu ar wissu isnahf 1305. — Zâ patt darri, kad augschâ wehl wairaf zipperes.	1305

Schè wehl kahdas mehginaschanas:

- 1) Wairo 987'654,321 ar 2.
- 2) Wairo to paschu skaitli ar 3.
- 3) Wairo to paschu skaitli ar 4.
- 4) Wairo to paschu skaitli ar 5.
- 5) Wairo to paschu skaitli ar 6.
- 6) Wairo to paschu skaitli ar 7.
- 7) Wairo to paschu skaitli ar 8.
- 8) Wairo to paschu skaitli ar 9.

Schè wehl zitta wairoschana, fur appafschejâ fahrtâ wairaf ne fâ weena zipperere. Papreefsch wairo 507
ar . . . 52

Taisi sribpi un eefahz wairoschanu ar pirmu zipperi pa labbai rohcai fazzidams: 2 reis 7 irr 14. Leez' 4 appafsch sribpes pirinâ rindê, paturri to I peeminnâ, un fakkî: 2 reis 0 irr 0; bet kad schè nu wehl 1 no pirmas fahrtas peeskaitams, tad leez' to I ohtrâ rindê, un fakkî: 2 reis 5 irr 10, un raksti to arridsan appafsch sribpes, fur taggad stahwehs 1014. —

Bet nu tas skaitlis 507 arridsan ar ohtru zipperi, prohti ar 5 wehl wairojams. Sakkî tadehl: 507
5 reis 7 irr 35, un leezi to 5 atkal appafschâ, bet tannî rindê, fur tas skaitlis 1014
stahw, ar fo tu wairojis effi, prohti ohtrâ. 2535
Tad fakkî atkal 5 reis 0 irr 0, bet peeskaiti 26364
to atlikfuschu 3, un leezi to tai weetâ. Nu fakkî wehl: 5 reis 5 irr 25 un raksti to flacht, tad tà buhs, fâ tu schè redsi. Nu taisi sribpi appafsch abbahm fahrtahm, un faskaiti tahs, fâ tu pee faskaiti schanas mahziées, tad tew isnahks 26364.

Schè fahdas prohbes:

- 9) Wairo 45231 ar 21.
- 10) — 56342 ar 32.
- 11) — 78564 ar 54.
- 12) — 92786 ar 76.
- 13) — 34028 ar 08.

Tâ patt jadarra, kad appafschâ wairaf ne fâ diwi skaitti irraid. Par prohbi wairo . . . 4 365
ar . . . 432

8 730
130 95
I 746 0

1'885,680

Wairo wehl schohs skaitlus:

- 14) 4567 ar 345.
 15) 8908 ar 627.
 16) 12354 ar 9873.
 17) 465879 ar 7564.

Schè nu wehl zitta wairoschana. Wairo 567 ar 70. Leez nu 7 appaksch 7, un o wairak us ahrs-puffi, tà fà schè stahw. Welz nu strihpi, 567
 raksti papreeksch nulli appaksch tahs strih- 70
 pes, un tad fahzi ar 7 to augscheju skaitli 39690
 wairoht, fazzidams: 7 reis 7 irr 49; raksti
 to 9 pee tahs o, un darri tà jo prohjam lihds pascham
 gallam, tad tew isnahks 39690.

Schè wehl kahdas rehkinaschanas:

- 18) Wairo 12389 ar 90.
 19) — 87964 ar 80.
 20) — 709256 ar 60.

Kad 500 ar 90 buhtu wairojami, tad darri tà. Raksti papreeksch 500
 un appakschâ 90, bet tà, fà 9 appaksch 5, 9 0
 un ta o wehl par weenu weetu tahlak, ne 45000
 fà tahs augschejas nulles stahwetu. Welz
 nu strihpi, fasskaiiti zif nulles augschâ un appakschâ irr,
 un leez' tahs wiffas kohpâ appaksch strihpes zittu blak-
 kam zittas (— schè tohp tadehl trihs tufschihmes pee-
 rakstitas —), un nu falki wehl: 9 reis 5 irr 45, un
 raksti to flahht, tad tew isnahks 45000.

Mehginajees wehl ar scheem skaitleem:

- 21) Wairo 45900 ar 40.
 22) — 89700 ar 500.
 23) — 231000 ar 800.
 24) — 8700 ar 6000.

Kad 2400 buhtu ja=wairo ar 360, tad darri tà.
 Peeraksti papreeksch abbus skaitlus, fà wai- 24 00
 jaga. Nu raksti tahs trihs nulles appaksch 36 0
 sribhes, un wairo wirsejas zipperes pa- 144,000
 preeksch ar 6, tad isnahks pirmâ fahrtâ 72
 144000. — Nu ja=eefahk wairoht ar 3. — 864,000
 3 reis 4 irr 12; bet scho 2 tu ne warri list
 appaksch ohtras nulles, bet ta ja=leef tannî rindê, fur
 3 stahw, prohti appaksch ohtru 4. Tad nu fakkî:
 3 reis 4 irr 12, un peeraksti 2; wehl fakkî: 3 reis 2
 irr 6, un 1 flahst, kas no 12 atlikka, irr 7; tà tew
 isnahk 72. Taggad welz sribpi un fassaiti abbas
 fahrtas, tad buhs kohpâ 864000.

Mehginajees wehl ar scheem skaitleem:

- 25) Wairo 52700 ar 250.
 26) — 8900 ar 7600.
 27) — 2460 ar 980.

Kad nulle kahda skaitla widdû rohnahs, tad atkal
 sawada darrischana. Par prohbi wairo . . . 207
 ar . . . 108
 1656
 207
 22356

Nu fakkî: 8 reis 7 irr 56, un leez' 6 appakschâ;
 8 reis 0 irr 0, bet peeskaiti to 5, kas atlikka, tad
 nahk 5 ohtrâ rindê; 2 reis 8 irr 16. To peeraksti,
 tad pirma fahrtâ gattawa. Ur nulli ne warr reh-
 finahst, neds wairoht; eij tai garram, un nemm to
 1, fazzidams: 1 reis 7 irr 7, un leez' to 7 ap-
 paksch 1; — jo weena rinde irr nulles dehl pahr-
 lehfta. Tad fakkî: 1 reis 0 irr 0, un leez' to pee 7;
 1 reis 2 irr 2, un leez' to pee 0; — tad irr arridsan
 ohtra fahrtâ gattawa. Nu welz sribpi un fassaiti
 tad sinnaft, zif irraid 207 reis 108, prohti: 22356.

Mehginajees wehl ar scheem skaitleem:

- 28) Wairo 3908 ar 507.
 29) — 5016 ar 9004.
 30) — 1234 ar 205.
 31) — 896745 ar 108090.
 32) — 78003 ar 804.
 33) — 2635 ar 3450.

9.

IV. No dallifchanas.

Dallifchana irr sinna, zif reises masaks skaitlis leelakâ skaitli rohnahs. Masas dallifchanas rahda jau tas weenreisweens. Sazzidams: 6 reis 9 irr 54, tu arridsan sinni, ka 6 eeksch 54 rohnahs 9 reis, un 9 eeksch 54 rohnahs 6 reis. Wet pee leelakeem skaitleem ihpascha dallifchanas = wihse ja = mahzahs. — Ja gribbi sinnaht, zif reises 4 rohnahs eeksch 588, tad darri tâ.

	4
Staksti papreeksch	588
Taisi pa labbai rohkai stahwu sribpi, un	4: 147
leez to skaitli, ar fo dalliht buhs, un fo	18:
allaschin dallitaju fauz (— schè 4—),	16:
augschâ, un taisi appaksch tahs wehl	28
masu schkehrf = sribpiti. (Dallitaju warr	28
arridsan preeksch dallama skaitla peerak-	0
stiyt, redsi tâ: — 4:588).	

Nu fahzi ar to 4 wissu dallamu skaitli dalliht, fazzidams: 4 eeksch 5 eet 1 reis, un leezi scho 1 ais sribpes. Sakki nu: 1 reis 4 irr 4, un leezi to 4 appaksch 5. Tad welz' sribpi un atrauj 4 no 5; tè atleef 1. Scho 1 leezi appaksch sribpes, un peeleez scham skaitlam obtru skaitli no augschenes, kas wehl nau dallihts, prohti 8. Nu

appakſch ſtribpeſ ſtahw 18. Taggad' raugi, zif reiſes 4 eekſch 18 rohnahs. Kad tu fazzitu: 3 reiſ, tad luhtu taſ dallitajs ja-wairo ar 3, un ja-fakka: 3 reiſ 4 irr 12. Schee 12 buhtu ja-leef appakſch 18 un no teem ja-atrauj; tad atliktu 6. Bet ſchee 6 wairak irr, ne kà taſ dallitajs, un rahda tadehl, ka 4 wehl weenu reiſi wairak eekſch 18 rohnahs. Tadehl ne nemm 3, bet 4, rakſti ſcho 4 ais to I, un fakki: 4 reiſ 4 irr 16. Scho 16 leez' appakſch 18, welz ſtribpi un atrauj tohs, tad atleef 2, kaſ appakſch ſtribpeſ peerakſtami. Pee taſ zippereſ 2 peerakſti to ohtru 8, kaſ wehl nau dal-lihts, tad ſchè nu ſtahwehs 28, un mehginì, zif reiſes 4 eekſch 28 rohnahs. Tè warreſi 7 nemt un to ais to 4 winnpuſſ ſtribpeſ rakſtiht. Nu fakki: 7 reiſ 4 irr 28; rakſti to appakſch teem 28, kaſ tè jau ſtahw, un welz ſtribpi. Tè atkal 28 no 28 buhtu ja-atrauj, bet tè ne kaſ ne atliktu; tadehl rakſti appakſch ſtribpeſ 0. — Nu wiſſa dalliſchana pabeigta, un tu redſi, ka 4 eekſch 588 rohnahs 147 reiſes; jo taſ paſſkalejais ſkaitliſ (kwozients, reiſes-zippere) rahda arween, zif reiſes taſ dallitajs eekſch dallama ſkaitla rohnahs.

Pee dalliſchanas nemm ſchahs 5 mahzibas allaſch labbi wehrâ:

- 1) Dalliſchana arween no freiſas puffes eefahkama.
- 2) Kad taſ ſkaitliſ, kaſ pehz atrauſchanas atleef, leelaſs ne kà taſ dallitajs, tad ais ſtribpeſ leelaſs ſkaitliſ ja-nemm, ne kà tur bija.
- 3) Kad taſ ſkaitliſ, ko pee dalliſchanas atraut gribbi, leelaſs irr, ne kà taſ, no ka tu atraut gribbi, tad eſſi par leelu ſkaitli ais ſtribpeſ rakſtijis. No-dſehſi to tadehl un nemm maſafu.
- 4) Kad pee atrauſchanas ne kaſ ne atleef appakſch ſtribpeſ, tad taſ irr labbi, un tu warri tad tuhliht nahkamu ſkaitli no dallama appakſch ſtribpeſ liht, un dalliht.

5) No tahs zipperes, fo tu no dallama skaitla us
appakfchu welzi, taifi masas strihpites jeb pu-
trainifchus, tad ar tahm zipperehm ne missesees.

Schè tew nu fahdas dallifchanas mehginafchanas
dehl:

- 1) Dalli 684 ar 3.
- 2) — 944 ar 4.
- 3) — 8885 ar 5.
- 4) — 8886 ar 6.
- 5) — 8764 ar 4.
- 6) — 8469034 ar 6.
- 7) — 976896 ar 8.
- 8) — 987987 ar 7.
- 9) — 912478 ar 2.

Schè zitta dallifchana. Dalli 288
ar 8. Schè ne warri 2 ar 8 dalliht,
tadehl fa 8 wairak irr, ne fà 2. Remn
tadehl pee tahs zipperes 2 wehl obtru
zipperi flacht, un fakk nu: 8 eeksch 28
rohnahs 3 reis. Nafsti to 3 ais strih-
pes, un nu darri, fà pirmiht mahzihts, tad wifz pa-
reisi ees, un tew isnahs 36.

$$\begin{array}{r} 8 \\ 288 \overline{) 36} \\ 24: \\ \hline 48 \\ 48 \\ \hline 0 \end{array}$$

Mehginajees nu patz ar fcheem skaitteem:

- 10) Dalli 123460 ar 5.
- 11) — 234966 ar 6.
- 12) — 345076 ar 8.
- 13) — 101295 ar 9.

Kad tew 369 ar 7 dallami, tad tà
patt ja-darra, fà tu jau dsirdejis. Pa-
fchâ gallâ atleek wehl 5, kad tu 14 no 19
atrahwis; bet tas ne faifch ne neeka, un
rahda tiffai, fa 7 eeksch 369 rohnahs
52 reis, un fa pehdigi wehl 5 atleek, fo
ne warr isdalliht.

$$\begin{array}{r} 7:360 \overline{) 52} \\ 35: \\ \hline 19 \\ 14 \\ \hline 5 \end{array}$$

- 14) Dalli 4970156 ar 3.
 15) — 4970156 ar 6.
 16) — 4970156 ar 9.
 17) — 4970156 ar 8.

Ja pee dallifchanas gribbi sinnaht, woi ne effi fahdâ fskaitli famiffes, tad taifi prohbi, to reisesfskaitli jeb kwozienti ar dallitaju wairodams. Kad tu 360 ar 7 dalliji, tad isnahze 52. Tadehl nu prohbi taifihht gribbedams, wairo 52
 ar 7
 tad isnahf 364

Schè nu gan wehl ne isnahf tas fskaitlis, fo tu pirmiht dalliji. Bet ne aismirsti, fa tew pee dallifchanas wehl 5 atlicka. Schohs 5 peeskaiti tadehl pee teem 364, tad tew isnahfs tas dallamais fskaitlis 369. Un tà darri pee katras prohbes.

Kad 1216 ar 3 buhtu dallami, tad peeraksti tohs papreefsch un nu facki: 3 eefsch 12 rohnahs 4 reis; 4 reis 3 irr 12. Leez' schohs 12 appaksch 12. Pee atraufchanas ne fas ne atleef, tadehl welz to I appaksch sribhes, un facki nu: 3 eefsch I ne warru, jo I masak irr ne fâ 3, un apsihme fcho newarreschanu, o ais sribhes peerakstidams. — Kad nu schis I dallifchanai par mass irr, tad nemm wehl to 6 paligâ, fas augschâ stabw, un leez to pee ta I flahht. Nu tew irr 16. Sacki tadehl: 3 eefsch 16 rohnahs 5 reis; 5 reis 3 irr 15; atrauj fcho 15 no 16, tad atleef wehl I, un ta dallifchana irr padarrita. Uis sribhes tew isnahf tas fskaitlis 405.

$$\begin{array}{r} 3 \\ 1216 \overline{) 405} \\ 12 :: \\ \hline 16 \\ 15 \\ \hline 1 \end{array}$$

Schè wehl zittas dallifchanas:

- 18) Dalli 230345 ar 7.   20) Dalli 4970156 ar 5.
 19) — 4970156 ar 2.   21) — 4970156 ar 7.

Kad dallitaja divi jeb wairak zipperes, tad jau gruhtaka dallifchana. Kad 8356 ar 37 buhtu ja-dalla, tad peeraksti tohs papreeksch. Nu ismehgini, zif reises tas dallitais (37) eeksch dallama skaitta abbahtm pirmahm zipperehm (83) rohnahs. Tas gan gruhti buhtu, tadehl tew rahdischu weeglaku padohmu. Raugi tiffai, zif reises ta dallitaja pirma zipperere eeksch dallama skaitla pirmas zipperes rohnahs, prohti eeksch 8. Sakki tadehl: 3 eeksch 8 rohnahs 2 reis, un raksti scho 2 ais striebepes. Ur scho 2 nu wiss dallitais jawairo. Sakki tadehi: 2 reis 7 irr 14. Raksti 4 appaksch 3, paturri 1 peeminnâ un sakki atkal: 2 reis 3 irr 6, un tas 1 flacht, kas peeminnâ palikka, irr 7. Raksti 7 appaksch 8. Nu stahw 74 appaksch 83, un irr no ta skaitla atraujami. Ze atleef nu 9, kas appaksch striebepes rakstami. Leez' nu to 5 no augscheenes pee teem 9 flacht, un raugi nu atkal, zif reises 37 eeksch 95 rohnahs. — 3 eeksch 9 rohnahs 3 reis. Tu warretu tadehl 3 nemt. Bet kad tu, ka peenahkabs, wissu dallitaju (37) ar 3 wairo, tad isnahk III, un tas irr dauds wairak ne ka 95. Tadehl nemn masaku skaitli, prohti 2, un wairo ar to atkal to dallitaju. Nu isnahk 74. Tohs atrauj no 95, tad atleef appaksch striebepes 21. Pee scheem peewelz wehl to pehdigu zipperi no augscheenes, tad schè buhs 216. Nu ismekle atkal us to pirmeju wihsi, zif reis 37 eeksch 216 rohnahs. Es dohmaju: 5 reis. Tadehl wairo to dallitaju ar 5, tad isnahk 185. Tohs raksti appaksch 216, un atrauj winnus no teem, tad atleef pawissam wehl 31, ko wairs ne warri dalliht. — Nu dallifchana pabeigta un u warri prohbi taifht.

37

8.3 56 | 225

74 :: |

95:

74:

2.16

185

31

Schè wehl fahdas dallifchanas:

- 22) Dalli 1802944 ar 32. 24) Dalli 9208374 ar 43.
 23) — 1802944 ar 16. 25) — 9123450 ar 85.

Lapatt darri, kad wairak ne fà divi zipperes dallitajâ rohnahs.

- 26) Dalli 10525680 ar 432.
 27) — 60206604 ar 657.
 28) — 560802126 ar 4231.
 29) — 9214561 ar 9081.

Kad dallitajâ un dallamâ fãaitli pa labbai rohfai fahdas nulles stahw, tad isdsehfi weenâ fãaitli tif dauds no tahm pehdigahm nullehm, fà ohtrâ, un rehfini ar tahm atlickufchahm zipperehm, fà jau mahzihts effi.

30

Kad 4320 ar 30 buhtu dallami, tad peeraksfi tà: 4320 | un isdsehfi abbas nulles.

- 30) Dalli wehl: 10157700 ar 980.
 31) — — 12356700 ar 3200.
 32) — — 9080000 ar 19000.

20

Kad dallitajâ fahdas nulles pa labbai rohfai, bet dallamâ fãaitli ne fahdas pa labbai rohfai nau, fà tu schè redsi, tad isdsehfi dallamâ fãaitli tif dauds zipperes pa labbai rohfai, fà dallitajâ pa labbai rohfai nulles stahw, tad buhs tew weeglaka rehfinafchana. — Un kad tu nu wiffas zipperes lihds tai isdsehstai dallijis effi, tad welz to isdsehstu zipperi us leiju, un nostahdi to tur weenu paschu, ja zitta fahda nau atlickufsi, jeb peeleez' to pee tahs atlickufchas, fà schè pee to I, zaur fo tew nu atlickumâ 13 rohnahs.

789033	39451
6:::	
18:::	
18:::	
9:::	
8:::	
10:::	
10:::	
3:	
2:	
13	

Schè wehl kahdas mehginaschanas:

- 33) Dalli 1802944 ar 40.
 34) — 1234567 ar 5400.
 35) — 2995670 ar 18000.
 36) — 1802944 ar 89.

Peßz schihs mahzibas nu gan sayprattifi, wiffus
 skaitlus daluht, lai buhtu kahdi buhdami.

Nu effi ismahzijeß wiffas tschetras rehkinaschanas-
 wihses. Bet tee skaitli, ar fo lihds schim rehkinaji,
 wehl tew ne rahdija ne kahdas leetas. Kad es faz-
 ziju: fasskaiti 3 un 9 un 5 un 17, tad tu gan atraddi,
 ka tee kohpâ 34 irr, bet tomehr ne sinnaji, woi tee irr
 34 puhri, jeb 34 seezini, tadehl ka scheem skaitleem ne
 kahdas leetas wahrds ne bija peerakstihts. Zah-
 dus skaitlus, fur kahds wahrds flahht irr, fauffin
 wahrda = skaitlus. Ur scheem wahrda = skaitleem
 nu arridsan eeksch wiffahm tschetrahm rehkinaschanas-
 wihsem tahda patti darrischana, fâ pee teem bes-
 wahrda = skaitleem, fur ne kahds wahrds nau pee-
 rakstihts. Bet tatschu wehl ihpaschi kahdas mahzibas
 pee tà wehrâ ja = nemm. Usmani tadehl labbi!

V. No fasskaitischanas ar wahrda = skaitleem.

Pee wahrda = skaitleem labbi jasskattahs us scho
 skaitlu wahrdu jeb wehrtibu, jo katris skaitlis, kas
 ihpaschu leetu rahda, jeb kam sawahds wahrds irr,
 arridsan ihpaschâ weetâ leekams. Kad es tew faz-
 zitu: fasskaiti 2 puhrus un 3 seezinus rudsu, 6 puh-
 rus un 5 seezinus, 8 puhrus un 5 seezinus, tad tu

ne warretu winnaus tà peerakstihht un fa-	2
skaitihht, jo tas kohpâ nau nedf 29 puhri,	3
nedf 29 seezini; bet tew jaraksta pa-	6
preeksch puhri un blaßkam seezini, un	5
tad ja=leef puhri appaksch puhreem, un	8
seezini appaksch seezineem.	5
	29

Tà	2	pubri	3	seezini
	6	—	5	—
	8	—	5	—
	2			
	18 puhri 1 seezinsch.			

Nu welz stribpi un fasskaiti. Sakkaitischana pee masakam leetahm jeb pa labbai rohkaï eesahkama. Sakkï tadehl: 3 un 5 irr 8, un 5 irr 13, prohti 13 seezini. Tee buhtu appaksch stribpes seezinu rindê ja=araksta. Bet 13 seezini irr wairak ne tà puhrs. Ja nu gribbi sinnahht, zik puhru no scha skaitla isnahks, tad dalli 13 ar 6, jo 6 schê irr ta wehrtibas=zippere, jeb ta zippere, kas rahda, zik no ta masaka mehra (prohti no seezineem) us to leelaku mehru (prohtu us puhru) eet. Tà . . . . 6:13 | 2 puhri

12

1 seezinsch.

Tas I, kas appakschâ atlikfa, irr seezinsch, un tadehl nu pee fasskaitischanas appaksch stribpes seezinu rindê leefams, bet tee 2, kas schê dallischana eefsch reiseszippereß isnahkufchi, irr 2 puhri, un zitteem puhreem peesskaitami, tadehl tu winnaus arridsan ar masakeem raksteem puhru rindê peerakstihht warri. Sakkï nu, us puhreem eedams: 2 un 6 irr 8, un wehl 8 irr 16, un wehl 2 irr 18, tad isnahk tew 18, kas appaksch stribpes puhru weeta rakstami. Ur wissu tas istaisa 18 puhrus un 1 seezinu.

Kad tu masakas naudas=, jeb masaka mehra=skaitli par leelakas naudas=, jeb leelaka mehra=skaitli gribbi padarriht, tad masakas naudas= jeb masaka mehra=skaitlis ar to skaitli dallams, kas rahda, zif no tahs masakas naudas, jeb no ta masaka mehra us to leelaku eet. Scho skaitli sauz: wehrtibas=skaitli. Seezini ar 6 dallami, kad tohs par puhreem gribb pataisih, mahrzinas ar 20, kad tahs par pohdeem gribb pataisih, un ta jo prohjam. — Grahmatinas galla pahri lappas atraddisi, kas tew daschadus mehruš, swarrus un naudas isteiz. Tur mekle, ja kahdu reisi pats winnu wehrtibu ne sinni.

Wehl weens padohms! Kad pee fasskaitischanas kappeikas par rubleem pataisamas, tad atschkirri tikfai tahs 2 pehdigas zipperes pa labbai rohcai, un paturr tahs kappeifu weeta, bet tahs zittas zipperes peeskaiti pee rubleem; par prohbi:

	27	rubli	76	kappeif.
	398	—	39	—
	7851	—	87	—
	99	—	94	—
	102	—	52	—
1 2 3 3			2	

8480 rubli 48 kapp.

Kad tu schè wiffus kappeikus fasskaitijis, tad isnahk 348 kapp. Utschkirri abbas zipperes pa labbai rohcai, tad paleek 48 appatsch kappeikahm, un to 3 peeskaiti pee rubleem.

Isrehkini nu schahs rehfinaschanas:

- I) No magasihnes irr rudsi nemti: no Zahna 5 puhri 2 feezini — no Pehtera 12 p. 5 fz. — no Rascha 3 p. 4 fz. — no Mikkela 9 p. 3 fz. — no Wittuma 7 p. 1 fz. — no Johrga 17 p. 1 fz. — no Zurra 16 p. 2 fz. — no Andreija 9 p. 4 fz. — no Kahrla 15 p. 1 fz. — Zif puhri un feezini kohpa isnemti?

- 2) Zif tas kôhpâ irr: 5 birkawi 17 pohdi un 8 mahrzinas linnu, — 19 birk. 3 pohdi 19 mahrz. — 387 birk. 18 p. 16 mahrz. — 509 birk. 15 p. 14 mahrz. un 76 birk. 19 p. un 7 mahrzinas.
- 3) Saffaiti 27 birk. 5 pohd. 8 mahrz. linnu, — 19 birk. 18 pohd. 17 mahrz. — 23 birk. un 16 mahrz. — 15 pohd. 14 mahrz. un 81 birk. 13 pohdi.

Raksti to tà:

27	birk.	5	pohd.	8	mahrz.
19	—	18	—	17	—
23	—	=	—	16	—
=	—	15	—	14	—
81	—	13	—	=	—

Prohti kad tew kahda sorte truhkst, kâ schè treschâ kahrtâ pohdi, tad taiti tanni weetâ strihpi, un ne raksti tè mahrzinas, bet leez' mahrzinas appaksch mahrzinahm, prohti 16 appaksch 17, un tà darri allasch, kad tà gaddahs.

- 4) Zits kungs no sawas muishas dabbuja 654 rublus 54 kappeif. — 765 rub. 65 kap. — 876 rub. 76 kap. — 987 rub. 87 kap. Zif winsch nu par wissu gaddu dabbuja?
- 5) Alkal zits dabbuja: 259 rub. 8 kap. — 75 rub. 25 kap. — 305 rub. 1 kap. — 3290 rub. 36 kap. — 857 rub. 8 kap. — 2478 rub. un 388 rub. 34 kap. Zif tas kôhpâ?
- 6) Weenâ neddelâ Nihgâ tappe rudsi sawesti: 36 lastes 40 puhri 2 feezini — 45 lastes 28 puhri. 3 fz. — 56 last. 38 puhri. 4 fz. — 67 last. 25 puhri. 5 fz. — 78 last. 33 puhri. 4 fz. — Zif tas kôhpâ?
- 7) Ur fuggeem tappe no Nihgas kweeschi iswesti: 23 lastes 32 puhri 1 feez. — 34 last. 33 puhri. 2 fz. —

45 last. 36 puhri. 3 f3. — 56 last. 37 puhri. —
80 last. 41 puhri. 5 f3. — 91 last. 42 puhri. 3 f3.
Zif tas fohpâ?

8) Meeſchi tur tappe izweſti: 48 last. 36 puhri. —
57 last. 18 puhri. 3 f3. — 9 last. 5 f3. — 36 last.
42 puhri. — 29 last. 16 puhri. 4 f3. — 8 last.
3 f3. un 106 last. 6 puhri. 3 f3. Zif tas bija
fohpâ?

9) Muſas tappe izweſtas: 120 last. 30 puhri. 2 f3. —
38 last. 56 puhri. — 279 last. 8 puhri. 3 f3. —
540 last. — 87 last. 47 puhri. 4 f3. — 308 last.
50 puhri. un 578 last. 56 puhri. Zif tas fohpâ?

10) Saſkaiti 65 gaddus 17 neddelas 6 deenas —
38 gad. 36 ned. 5 deen. — 57 gad. 50 ned.
4 deen. — 135 gad. 8 ned. — 47 gad. 19 ned.
3 deen. — 149 gad. 40 ned. 6 deen. — 48 gad.
36 ned. 5 deenas. Zif tas irr?

11) Mohdere par wiſſu waſſaru pahrdewe no ſaweem
ſeereem: 5 kappas un 32 gabbalus. — 8 kap-
pas — 6 kappas 45 gabbalus un 12 kappas.
Zif tas irr?

12) Schihda fohpmannam bija ſinalka wadmalla
gabbals, no ta wiſſch pahrdewe 6 ohlektis un
3 fohrtelus — 8 ohl. 2 fohrt. — 12 ohl. 1 fohrt. —
9 ohl. 1 fohrt. — 3 ohl. un wehl 15 ohl. 1 fohrt.
Zif leels bija tas gabbals?

VI. No atrauſchanas ar wahrdaſſaitkeem.

Kad tew 235 puhri un 2 ſeezini buhtu atraujami
no 760 puhreem un 5 ſeezineem, tad tas tà patt dar-
rams, kà ar ſſaitkeem, kur ne ne kahdi wahrdi nau
klaht, prohti tà: . . . . 760 puhri 5 ſeezini

235 — 2 —

---

525 puhri 3 ſeezini.

Bet kad no 34 puhreem un 2 seezineem 25 puhri un 5 seezini buhtu ja-atnemm, tad drufzin zittada darri-fhana. Peeraksti tohs, tad redfesi. Schè ne warri 5 seezinaus no 2 seezineem atraut

34. puhri	2 seezini		
25	—	5	—

bes aisneimfchanu jeb leeneschanu no obtras sortes. Taisi tadehl aisneimfchanas-sihini pee 4, un aisnemmm no teem I. Schis I irraid 1 puhrs, un kad tas pee tahs masakas sortes peeskaitihts tohp, tad tas schè ne geld 10, — fà allaschin pee teem beswahrda-ffaitkeem, — bet schè tikkai 6, jo I puhrs iznesß 6 seezinaus. Peeskaiti nu schohs 6 pee teem 2 seezineem, kas tur jau irr, tad buhs 8. Naksiti schohs 8 pahr teem 2, un isdjehfi tohs 2, tà fà schè darrihts irr, tad warresi atraut 5 no 8, un tew atliks 3.

34. puhri	2 seezini		
25	—	5	—
8 puhri	3 seezini.		

Mu eij tablak; atrauj 5 no 3 (jo no 4 jau I irr atnemts). Tè atkal ja-aisnemmm. Taisi sihini pee 3. Tas I, fo tu schè atnemmi, geld atkal 10, jo abbi ffaitli irr no weenadas sortes. Tew wehl ja-fakka: 5 no 13 atleef 8.

Paturri labbi: kad no leelakas sortes us masaku I ja-aisnemmm, tad schis I tik dauds geld, zif no tahs masakas sortes us to leelaku weenibas eet; prohti, kad tu no pohdeem us mahrzinahm weenu aisnemmi, tad schis I geld 20, un kad no rubleem us kappeifahm weenu aisnemmi, tad schis I geld 100, un tà jo prohjam.

Schè wehl zitta atraufchana. Atnemmi 51 birkawu 6 pohdus un 7 mahrzinas no 523 birkaweem. Naksiti tà:

	<u>2.0.</u>	—	<u>2.0</u>	—
523. birk.	=	—	=	—
51	—	6 pohd.	7 mahrz.	
471	—	13	—	13

Redsi! Augscheja fahrtâ ne stabw neds pohdi, neds mahrzinas, bet tomehr augschâ wairaf swarra ne fà appakfchâ. Kad

tu tahs 7 mahrzinas gribbi atraut, tad aisneemm I no ta pirna skaitla augscheja fahrtâ, prohti schè no 3. Tas I, fo tu atnehmis, irraid I birkaws un istaisa 20 pohdus. Raksti schohs 20 masas strihpites wirsû pahr teem 6 pohdeem. Nu atkal no scheem 20 pohdeem aisnemmi 1 pohdu, fas istaisa 20 mahrzinas, un raksti schahs 20 mahrzinas pahr tahm 7 mahrzinahm strihpites wirsû. Us tahdu wihsî tew taggad augscheja fahrtâ ihsti stahw: 522 birk. 19 pohd. un 20 mahrz. (fas tik patt dauds irr, fâ 523 birk.) un no tahm warri itt labbi to appakscheju fahrtu atraut, tà fâ tew jau eerahdihts irr. Tew atlihs 471 birk. 13 pohdi 13 mahrzinas.

Prohbe tà patt taisama, fâ pee skaitleem, fur ne fahdi wahrdi nau flahst.

Mehgina ees ar schahm atrauschanahm:

- 1) Kad es 3628 rublus buhtu parradâ, un no teem 2394 rublus atmaksatu, zif man wehl parradi atlistu?
- 2) Weens kohpmanns pirka prezzes par 702 rub. un 69 kapp., bet no schahs naudas tikkai aismaksaja 579 rub. 57 kapp. Zif tam nu wehl ja = maksa.
- 3) Kad tu no 2492 rub. 66 kapp. buhtu isdewis 2035 rub. 78 kappeikas, zif tew wehl atlistu?
- 4) Utrauj 1468 rub. 36 kapp. no 2345 rub. Zif atleef?
- 5) Muischas = fungam 420 puhri un 4 seezini flehti. No teem winsch pahrdewe weenreis 142 puhri. 3 seez.; ohtru reisi 48 puhri. 2 seez.; treschu reisi 90 puhri. 5 seez., un zettortâ reise 73 puhri. un I seezinu. Zif wannam wehl flehti?

Schè tew papreeksch ihpaschâ weetâ ja = saskaita, zif winsch tannis tschetrâs reises pahrdewis, un tad tas, fas isnahk, no teem 420 puhreem un 4 seezineem irr ja = atrauj.

- 6) Utrauj no 285 lastehm 32 puhreem rudsu 248 lastes 36 puhruß un 4 seezinus.
- 7) Weens kohpmannis pirka 38 lastes 32 puh. 3 seez. eefala, un wehl 42 lastes 16 puhruß, un wehl 37 lastes 27 puh. 3 seez. eefala (— schie papreefsch fassaitami —). No ta winsch atkal pahrdewe 76 lastes 27 puh. 3 seez.; 18 lastes 54 puh. 5 seez., fas atkal papreefsch fassaitami, un no teem fapirfteem tad atraujami. Zif winnam wehl atlikka?
- 8) Utrauj no 3214 lastehm linnsehklas 987 lastes 5 muzzas 1 puhru un 4 seezinus.
- 9) Utrauj 123 tschetwertus 7 tschetwerikus 6 gartschas, un 456 tschetwertus 5 tschetwerikus 4 gartschas, un 789 tschetwertus un 3 gartschas no 2000 tschetwerteem. Zif atleek?
- 10) No 333 lastehm 31 puhra un 2 seezineem fweeschu atrauj 309 lastes 47 puh. 1 seezinu.
- II) Weens bija faderrejis 295 lastes un 25 puhruß meeschu, bet lihds schim tikfai dabbujis:
48 lastes	36 puh.	=	—
57 —	18 —	3 seez.	
9 —	= —	5 —	
36 —	42 —	= —	
8 —	= —	3 —	
106 —	6 —	3 —	

Zif winnam nu wehl nahfahs?

- 12) Mufsu tizzibas isfkaidrotais Mahrtinsch Lutters bija dsinnis tanni 1483schâ gaddâ, 10tâ November=mehnescha deenâ, un mirre tanni 1546tâ gaddâ, 18tâ Wewruar=mehnescha deenâ. Zif wezs winsch gan bija pee sawas mirschanas? Schè usmanni labbi! Pee winna mirschanas wehl tas 1546tais gads ne bija beigts, bet

tanni 1546tâ gaddâ biî pahrgahjufchi 1 mehn. un 18 deen.
 tà patt vee
 wiâna dfin-
 fchanas biî
 pahrgahjufchi

tanni . . 1483schâ gaddâ no Jefus peedfimsch. 10 mehn. un 10 deen.

Tâ tas tad arridjan ja=peerakfta un tad weena
 fahrtâ no ohtras ja=atrauj. To peeminni pee wif-
 fuhm laifa=isrehkinafchanahm.

VII. No wairofchanas ar wahrda=ffaitteem.

Kad 23 puhrus rudfu ar 6 gribbi wairoht, tad tas
 tà patt darrams, fâ ar beswahrda=ffaitteem mahzijeess
 effi, prohti: . . . . . 23 puhri
 6

138 puhri.

Bet kad tew 23 lastes 16 puhri un 4 feezini ar 7 buhtu
 wairojami, tad jau wairak fas ja=apdohma. Peerakfti
 tohs tà: . . . . . 23 last. 16 puh. 4 feez. rudfu
 Leez' to ffaitli, ar fo 7

tahs masakas sortes, schè appakfch 4, un fahzi tad
 wairoht: 7 reis 4 irr 28. Bet 28 feezini irr jau wai-
 rak ne fâ puhrs, tadehl pataifi tohs par puhreem,
 28 ar 6 tà dallidams: . . . . . 6:28 | 4

Tè atleef appakfchâ 4 feezini; tohs rakfti 24
 nu feezinu weetâ appakfch sribpes, bet 4
 tohs 4 puhrus, fas schè zaur dallifchanu
 ais sribpes reifes=zipperè isnahkufchi, paturri wehl
 peeminnâ. Nu leez' 23 last. 16 puh. 4 feez. rudfu
 tohs 7, ar fo ja=wairo, 7
 appakfch teem 16 puh=
4 feez.
 reem, un fahzi tohs

wairoht. È isnahk II2 puhri, bet pee teem wehl tee 4 puhri peeskaitami, kas piriht pee seezini isdallischanas isnahze, tadehl nu buhs II6 puhri. Tas atkal wairak, ne fà laste, un tadehl atkal ar 45 dallams un par lastehm pataifams. Tohs 26 peeraksti puhru weeta, bet tahs 2 lastes paturri peeminnâ. Nu pehdigi wehl lastes wairojamas, tadehl leez' tohs 7 appakfeh lastehm, un sahzi tahs wairoht, tad isnahks I61, bet kad tahs 2 lastes wehl peeskaitisi, kas pee puhru dallischanas isnahze, tad I63 buhs peerakstami, un nu wissa wairofchana beigta.

$$\begin{array}{r|l} 45 : II6 & 2 \text{ last.} \\ \hline & 90 \\ \hline & 26 \text{ puh.} \end{array}$$

23 last. 16 puh. 4 seez. rudsu
7 — 7 — 7 — —
I63 last. 26 puh. 4 seez. rudsu

Kad leelaku mehru, swarru jeb naudu par masaku gribbi pahrwehrt, tà fà puhruß par seezineem, pohdus par mahrzinahm, tad tas arridsan zaur wairofchanu isdarrams.

Kad sinnahk gribbu, zif 32 lastes rudsu puhros istaifa, tad schahs 32 lastes buhtu wairojamas ar 45, jo 45 puhri istaifa I rudsu-lasti, un 32 lastes irr 32 reis 45 puhri. Wairo, fà ar beswahrda skaitteem, tad isnahks I440 puhri.

$$\begin{array}{r} 32 \\ 45 \\ \hline 160 \\ 128 \\ \hline 1440 \end{array}$$

Kad schè stahwetu I6 lastes 9 puhri un 5 seezini rudsu, un schahs lastes un puhri buhtu par seezineem ja-pataifa, tad tas tà darrams. Ta leelaka mehra skaitlis allasch wairojams ar wehrtibas = skaitli, jeb ar to skaitli, kas rahda, zif no ta masaka mehruß to leelaku eet, un ta masaka mehra skaitlis pee wairofchanas wehl peeskaitams. Neds' schè:

Sinnacht gribbedams,
 zif schis pulks labbibas
 seezinòs istaisa, wairo
 papreefsch schahs 16
 lastes ar 45 (jo tif
 puhri rudsu eet us lasti)
 un peeskaiti schè tohs 9
 puhrus, kas augschejà
 fahrtà stahw, tad is-

16 last. 9 puhri. 5 seez. rudsu
45
<hr style="width: 50px; margin: 0 auto;"/>
80
64
9
<hr style="width: 50px; margin: 0 auto;"/>
729 puhri
6
<hr style="width: 50px; margin: 0 auto;"/>
4379 seezini.

nahks 729 puhri. Bet tee nu wehl zaur wairoschanu
 ar 6 par seezineem pataisami (jo 6 seezini eet us
 1 puhru) un tee 5 seezini, kas augschâ stahw, atkal
 peeskaitami. Saffi tadehl: 6 reis 9 irr 54, un
 5 seezini klah, irr 59, un tà jo prohjam, tad is-
 nahks 4379 seezini. Nu wissa wairoschana pa-
 beigta.

Kad gribbi rublus par kappeifahm pataisih, tad
 pee rublu skaitla wehl tif 2 nulles pa labbai rohkai
 peeleeekamas. — Par prohbi: 23 rubli irr 2300 kap-
 peikas. Ja pee teem rubleem, fo par kappeifahm pa-
 taisiht gribbi, wehl kahdas kappeikas klah irr, tad
 tiffai schahs kappeikas ja-peewelk pee rublu-skaitla,
 un tu tuhliht redsefi, zif kappeikas tas istaisa. Par
 prohbi: 36 rubli un 42 kappeikas istaisa 3642 kap-
 peikas; — 3 rubli un 5 kappeikas irr 305 kappeikas.

Mehginajees nu pats ar schahm wairoschanahm: -

- 1) Zif istaisa 1234 rubli kappeikâs?
- 2) 137 rubli 65 kappeikas, zif tas kappeikas?
- 3) Zif irr 2 reis 1883 rubli?
- 4) Wairo 5876 rub. 74 kappeikas ar 3.
- 5) Wairo 1356 rub. 18 kap. ar 17.
- 6) 2494 lastes 3 puhri rudsu, zif tas puhros?
- 7) 1547 lastes 5 puhri kweeschu, zif tas seezini?
- 8) 2163 lastes 36 puhri 3 seezini ausu, zif tas seezini?
- 9) 236 lastes 18 puhri 4 seezini 9 reis. Zif tas irr?

- 10) Weens kôhpmanns pirka 15 reis 24 lastes 36 puh-
rus un 5 seezinus ausu, un no ta atkal pahrdewe
7 reis 35 lastes 9 puhrus un 4 seezinus. Zif
winnam wehl atlifka?
- 11) Diwi kôhpmanni par seemu linnus sapirka; pir-
mais 36 reis 49 birkawus 8 pohdus 12 mahrz-
nas; ohtrais 48 reis 35 birk. 18 pohd. 16 mahrz.
Zif katram un zif abbeem kôhpâ bija?
- 12) N. muishas mohdere katrâ gaddâ 89 kappas un
35 feerus taifa. Zif tas isdohd pa 12 gaddeem?
- 13) Kad weenam gaddam 52 neddelas I deena un
6 stundes, zif tas stundes?
- 14) Kad no katras dwehfeles 2 rubli un 80 kappeifas
galwas = nauda ja = makfa, bet muhsu pagastam
1125 dwehfeles irr, zif tad us wissu pagasti isnahf?

VIII. No dallifchanas ar wahrda = skaitkeem.

Zà kà tu zaur wairofchanu leelafu mehru, swarru
jeb naudu par masafu mehru, swarru jeb naudu patai-
sibt warri, tà patt tu atkal masafu mehru, swarru un
naudu zaur dallifchanu warri par leelafu pataisibt, ta
masafa mehra skaitli ar wehrtibas = skaitli dallidams. —
Gribbedams 237 puhrus rudsu par lastehm pataisibt,
dalli tohs ar 45, jo 45 puhri eet us 45:237 | 5 lastes
I lasti. Tas reises = skaitlis, kas ais 225 |
stribpes stahw, rahda zif no tahs
leelafas sortes (schè lastes) isnahf,
un tas skaitlis, kas appakschâ atleef, rahda, zif wehl
pahraf no tahs masafas sortes (schè puhri) irraid. Zà
ar wissu 237 puhri irr lihdsigi 5 lastehm un 12 puhreem.

Kad 238 puhri buhtu ar 4 dallami, tad darri tà
patt, kà ar beswahrda skaitkeem. Zè nu isnahf reises =
skaitli 59; bet appakschâ wehl atleef 2 puhri, fo ar 4
wairs ne warri dalliht, un kas tomehr wehl isdallami irr.

Pahrwehri schohs 2 puhrus eefsch
 masaka mehra, prohti schè eefsch
 feezineem, tohs ar 6 wairodams.
 Tad isnahk 12 feezini. Tohs
 warri nu atfal ar 4 dalliht; ais
 srihpes tad isnahks 3. Tà nu
 redsi: kad tu 238 puhrus us 4 zil-
 wekeem weenadi isdallitu, tad
 katrs dabbutu 59 puhrus un
 3 feezinus. Tà allaschin ja-darra, kad tikkai wee-
 nas paschas sortes ffaitlis dallams.

$$\begin{array}{r|l}
 4 : 238 & 59 \text{ puhri} \\
 \hline
 20 : & \\
 \hline
 38 & \\
 \hline
 36 & \\
 \hline
 2 & \\
 6 & \\
 \hline
 4 : 12 & 3 \text{ feezini} \\
 \hline
 12 & \\
 \hline
 0 &
 \end{array}$$

Bet kad wairak sortes weenâ reisè dallamas buhtu,
 tad darri tà. Schè irr 312 lastes 19 puhri 4 feezini
 rudju; tohs dalli ar 5, pa freifai rohkai eefahkdams.

$$5 : 312 \text{ lastes } 19 \text{ puhri } 4 \text{ feez. rudsu} \quad | \quad 62 \text{ lastes}$$

$$\begin{array}{r}
 30 : \\
 \hline
 12 \\
 10 \\
 \hline
 2 \\
 45 \\
 \hline
 90 \\
 19
 \end{array}$$

$$5 : 109 \quad | \quad 21 \text{ puhrs}$$

$$\begin{array}{r}
 10 : \\
 \hline
 9 \\
 5 \\
 \hline
 4 \\
 6
 \end{array}$$

$$5 : 28 \quad | \quad 5 \text{ feezini}$$

$$\begin{array}{r}
 25 \\
 \hline
 3 \\
 9
 \end{array}$$

$$5 : 27 \quad | \quad 5 \text{ stohpi}$$

$$\begin{array}{r}
 25 \\
 \hline
 2
 \end{array}$$

Schè isnahf pakkalâ 62 lastes, bet appakschâ wehl 2 lastes atleef. Tshs pataifi par puhreem, tohs 19 puhrus peeskaitidams, tad isnahf 109 puhri. Schohs dalli atkal ar 5, tad isnahf 21 puhrs, un atleef 4 puhri. Schohs pataifi atkal ar 6 par seezineem, un peeskaiti tohs 4, kas augschâ, tad isnahf 28 seezini. Tshs dalli atkal ar 5, tad isnahf 5 seezini un wehl 3 atleef. Tshs atkal warri ar 9 par stohpeem pataifiht, un ar 5 dalliht, tad ar wissu buhs isnahfufchi 62 lastes 21 puhrs 5 seezini 5 stohpi, un wehl 2 stohpi paleef ne isdalliti, jo tohs nu ne warr par masaku mehru pataifiht.

Râ kappeikas itt ahtri un weegli par rubleem pataifamas, to jau 34tâ lappâ effi mahzijeess.

Mehginajeess nu ar schahm dallifchanahm:

- 1) Zif rublus istaifa 88700 kappeikas?
- 2) Pataifi 6837 lohtes par mahrzinahm.
- 3) Pataifi 17039 seezinus rudsju par lastehm.
- 4) Zif waijag tauku us 300 fwezzehm, fad us 5 fwezzehm mahrzinu waijaga?
- 5) Kad par lasti ausu 27 rublus makfa, zif nahfahs I puhrs? — (Tee 27 rubli buhtu ar 60 puhreem dallami, bet tas skaitlis irr par maß; pataifi tadehl schohs rublus par kappeifahm, un dalli tad 2700 kappeikas ar 60.)
- 6) 7 kohpmanneem bij ja-dallahs eefsch 84399 rub. 35 kappeifahm. Zif katrs dabbuja?
- 7) Weens tehws atstahje 7000 rublus. — 193 rubli 24 kappeikas isgahje pee winna behrehm un zittahm leetahm. Kas atlifka, eefsch ta dallijahs winna 12 behrni. Zif katrs dabbuja?
- 8) 6000 puhri rudsju, zif tas irr lastes?
- 9) No 8715 puhreem 3 seezineem eefala irr pahrdohiti 3488 puhri 4 seezini. Zif lastes wehl atlifka?

- I) Dalli I2790 puhruß I feeziinu 7 stohpus ar 28.
 II) Dalli II33 lastes 25 puhruß 4 feeziinus meeschu ar 38.
 I2) No 543 birkaweem 2 pohdeem un I mahrzinas linnu irr pahrdohdas I23535 mahrzinas. Zif birkawi wehl atliffuschî?
 I3) Zif isnahfs, kad tu 843⁰ birk. 9 pohd. I2 mahrz. ar 36 dalli, un pee ta, kas tad isnahf, I5 birk. II pohd. 8 mahrz. peeskaiti?

IX. No triju skaitlu rehkinaschanas.

Pee schihs rehkinaschanas allasch trihs skaitlu lohzekli rohnahs. Par prohbi, kad facku: 2 pohdi makfa 8 rublus, zif makfa 6 pohdi? — tad schè 2 pohdi irr tas pirmais lohzecklis; wiinnu sinnama makfa, prohti tee 8 rubli, irr ohtrais lohzecklis, un tee 6 pohdi, furru makfu tu wehl ne sinni, bet nuhle ismekleht gribbi, irr treschais lohzecklis.

Pee triju skaitlu rehkinaschanas paturri schahs mahzibas:

- 1) Pirmâ lohzeckli pa kreisai rohkai allasch tee skaitli rakstami, no kurreem jau sinnams, fà wiinni prett zitteem skaitleem stahw, prohti schè 2 pohdi, jo tu sinni, ka tee 8 rublus makfa.
- 2) Ohtrâ lohzeckli nahf tas, kas no pirma lohzeckla sinnams, prohti schè 8 rubli, jo tu sinni, ka 2 pohdi makfa 8 rublus.
- 3) Treschâ lohzeckli leez' allaschim to skaitli, no ka wehl ne sinni, zif wiinsch isness, jeb us fo wehl atbildeschana tohp mekleta, prohti schè 6 pohdi, jo tu wehl ne sinni, zif tee makfa.

- 4) Pirmâ un treschâ lohzepli stahw allaschin weenadas leetas jeb weenadi wahrdi, tà fâ ohtrâ un zettortâ.
- 5) Ohtrâ lohzeplis allaschin ar treschu lohzepli wairojams, un fas tad isnahf, ar pirma lohzepla skaitli dallams.

Darri tà: 2 pohdi makfa 8 rublus, zif makfa 6 pohdi?

$$\begin{array}{r} 6 \\ 2 \overline{) 48} \quad 24 \\ \underline{4:} \\ 8 \\ \underline{8} \end{array}$$

Tè nu isnahf antwortê 24, fas rubli irraid, un zettortâ lohzepli rakstami, jo zettortam lohzeplam allaschtas pats wahrds tohp peelikts, fas ohtrâ lohzepli stahw.

Ja gribbi ismehginaht, woi riktigi rehkinajis effi, tad apgrohsi lohzeplus, tas irr: pataiti zettortu lohzepli par pirnu, treschu lohzepli par ohtru, un ohtru lohzepli par treschu, un darri tà, fâ tew rahdihts irr, tad zettortâ lohzepli isnahfs, fas papreefsch pirmeja stahweja.

Tâ: Par 24 rubl. dabuju 6 pohdus, zif par 8 rubl.?

$$\begin{array}{r} 8 \\ 24 : 48 \quad | \quad 2 \text{ pohd.} \end{array}$$

Kad treschâ lohzepli I stahw, tad nau ne fahda wairofchana, par prohbi:

4 puhri makfa 8 rublus, zif makfa I puhrs?

Tè tikkai 8 ar 4 dallami, tad isnahf 2 rubli.

Kad pirmâ lohzepli I stahw, tad nau ne fahda dallisfchana, par prohbi:

I puhrs kweefchu makfa 3 rub., zif makfa 9 puhri?

Tè tikkai 3 ar 9 wairojami, tad isnahf 27, fas rubli irraid.

Mehginajees nu pats:

- 1) I mahrzina sudraba makfa 16 rub., zif makfa 530 mahrz.?
- 2) I pohds fweesta makfa 3 rub., zif makfa 04 pohdi?
- 3) 16 pohdi makfa 48 rub., zif makfa I pohds?
- 4) 37 birkawi makfa 481 rub., zif makfa I birk.?
- 5) 4 tfchetwertu isneff 12 puhrus, zif isneff 15 tfchetwertu?
- 6) 8 puhri makfa 10 rub., zif makfa 20 puhri?
- 7) 25 mahrzinas makfa 18 rub., zif makfa I mahrzina?

Schè rublu skaitlis masafs, ne kà mahrzinu skaitlis; ja to dalliht gribbi, tad pataifi papreefsch rublus par kappeifahm. Tas nu tà buhs darrams:

25 mahrz. — 18 rub. — I mahrz.?

$$\begin{array}{r}
 100 \\
 \hline
 25 : 1800 \quad | \quad 72 \text{ kappeifas} \\
 \hline
 175 : \\
 \hline
 50 \\
 \hline
 50 \\
 \hline
 0
 \end{array}$$

- 8) I pohds makfa 120 kappeifas, zif makfa 5 mahrzinas?

Schè pirmâ un treschâ lohzepli nau weenadi wahrdi, tadehl pataifi to I pohdu pirmâ lohzepli papreefsch par mahrzinahm, pirms tu rehkinabt eefahzi.

Kad 2 puhri 3 feezini rudsju makfa 3 rub. 75 kappeifas, zif makfa tad I puhrs?

Tè stahw pirmâ lohzepli diwejadi mehri, un ohtrâ atfal diwejadas naudas. Pataifi abbeju sortu skaitlus pirmâ un ohtrâ lohzepli par weenas sortes skaitli,

jeb eegrohſi tohs lohzeftus, un tad rehſini.
Darri tà:

$$\begin{array}{r}
 2 \text{ puh. } 3 \text{ feez.} \quad \text{—} \quad 3 \text{ rub. } 75 \text{ kap.} \quad \text{—} \quad 1 \text{ puh.}^? \\
 \underline{6} \qquad \qquad \qquad \underline{375 \text{ kap.}} \qquad \qquad \underline{6} \\
 15 \text{ feez.} \qquad \qquad \qquad 6 \qquad \qquad \qquad 6 \text{ feez.} \\
 \\
 \begin{array}{r}
 15 : 2250 \mid 150 \text{ kap.} \\
 \underline{15 : :} \mid \\
 75 : \\
 \underline{75 :} \\
 0 \\
 \underline{0}
 \end{array}
 \end{array}$$

Pataifi tohs 2 puhruš par feezineem, un peeffaiti tohs 3 feezinus, tad buhs 15 feezini. Tohs 3 rub. pataifi par kappeikahm, un peeffaiti tohs 75 kap., tad buhs 375 kap. Nu trescham lohzeftam arridsan wehl tas patš wahršs dohdams, kas pirmam lohzeftam irr, tad tur buhs 6 feezini, un nu warreſi wiſſu isrehſinaht. Tè isnaht 150 kap., kas isneff 1 rub. 50 kap.

Tà patt darrams, kad wiſſšs trihs lohzeftšs wairak ne kà weena sorte stahw.

- 9) 1 puhšs rudsu makſa 1 rub. 97 kap., žif makſa 45 laſtes?
- 10) Žif isneff 86 laſtes auſu, kad 1 puhšs 98 kap. makſa?
- 11) 1 fudraba rubliš welf 380 warra kappeikas; žif dabbuſi par 56 fudraba=rubleem un 50 kappeikahm?
- 12) 1 pohšs appinu makſa 1 rub. 50 kap. fudraba naudâ, žif makſahš 36 birk. 16 pohdi?
- 13) 1 birk. linnu makſa 51 rub. 30 kap. fudraba naudâ, žif makſahš 39 birk. 16 pohdi?
- 14) Žif iſtaifa 2041 fudr. rub. 74 kap., kad 1 fudraba rubliš welf 375 kappeikas warra=naudâ?

- 15) I lastu firmu makfa II9 rub. fudr., zif 6 lastes
36 puhri?
- 16) I355 puhri ausu makfa I273 fudr. rub., zif makfa
I puhri?
- 17) Par 2 fudr. rub. un 8 kap. dabuju I pohdu, zif
par I97 fudr. rub. 60 kap.?

Schè I, kas widdejâ lohzepli stahw, ne warr
wairoht; tadehl treschais lohzeplis ar pirmu
tiffai dallams.

- 18) Par 2 fudr. rub. 80 kap. dabufi I pohdu freewu
fwezzes, zif par 98 fudr. rubleem?
- 19) 72 ohlektis makfa I8 rub., zif makfa I08 ohlektis?
- 20) 31 laste 35 puhri 3 feez. meeschu makfa 2559 rub.
48 kap. fudr. naudâ, zif makfa 67 lastes 27 puhri
5 feezini? zif I laste? zif I puhri? zif I fee-
zinsch?

Daschureis ne warr ar weenu weenigu rehkinaschanu
jau skaidru sinnu dabuht, bet diwi=, trihs= un wairaf
reises ja=rehkina, kamehr pee galla fluhst. Par prohbi:
kad trihs meitas sawas dsihjas wehweram aufchanai
nodewuschas, un tad no tahm isdabbu I44 ohlektis
audekla, zif tad gan katra no ta dabbutu, kad Anne
6 mahrzinas, Dahrte I8 mahrzinas un Mahre 24 mahr-
zinas dsihju dewusi? Schè papreeksch ja=faskaita, zif
wissas kohpâ dewuschas; bet 6 mahrz., I8 mahrz. un
24 mahrz. kohpâ istaisa 48 mahrzinas dsihju. Nu isreh-
kini to pehz triju skaitu rehkinaschanas, tà fazzidams:
no 48 mahrz. dsihju nahze I44 ohlektis audekla, zif Anne

$$\begin{array}{r}
 6 \\
 \hline
 48 : 8.64 \mid 18 \text{ ohl.} \\
 48 : \mid \\
 \hline
 384 \\
 384 \\
 \hline
 0
 \end{array}$$

dabbuhs no
6 ohlektim?

Pee ohtras rehkinaschanas leez Dahrtes dsihju-
 swarru treschâ lohzepli, tà: 48 mahrz. — 144 ohl. —
 18 mahrz.? tad isnahks 54 ohlektis. — Treschâ rehki-
 naschanâ leez Mahres dsihju-
 swarru treschâ lohzepli,
 tà: 48 mahrz. — 144 ohl., zif 24 mahrz.? tad is-
 nahks 72 ohlektis.

Ja nu gribbi sinnaht, woi riktigi rehkinajis, tad
 fassaiti to, kas wiffâs trihs rehkinaschanâs treschâ loh-
 zepli isnahzis, tad kohpâ tik daudj buhs, kâ ohtrâ loh-
 zepli stahw, redsi:

18 ohl.

54

72

---

144 ohlektis.

Schè wehl tahdas rehkinaschanas:

- 21) Divi brahli famette fowu naudu. Jahns dewe
 25 rublus un Jurris 30 rublus, un nopirke brangu
 ehrepli, ko wehl tannî paschâ deenâ atkal par
 66 rubleem pahrdewe. Zif nu katram no tahs
 naudas nahzehs?
- 22) Tschetrahm meitahm wehweram bij jamakfa 9 rub.
 un 80 kappeikas par audekla aufchanu. Greetai
 no ta peederreja 14 ohl., Jlseï 28 ohl., Eddei
 42 ohl. un Lihsei 56 ohlektis. Zif nu katrai par
 aufchanu buhs jamakfa?
- 23) Trihs kuptschi famette fawu naudu us linnu pirk-
 schanu. Behrtuls dewe 30 rub., Mikfels
 25 rub., Ansis 45 rub. Pee pahrdohschanas
 winni atdabbuja 145 rub. Zif nu katram no
 tahs naudas nahzehs, un zif katris ar fawu
 naudu bij nopelnijis?

Lihds schim pee triju skaitlu rehkinaschanas allasch
 redseji, ka, jo wairak tu no kahdas leetas pirzi, jo

wairaf tew naudas waijadseja; jo wairaf tu weh-
 weram dsibjas dewi, jo wairaf audekla winsch tew
 noaude; jo wairaf maijes-ehdeji tew irr, jo wai-
 raf maijes tew waijaga; jo wairaf no weenas
 leetas, jo wairaf buhs arridsan no ohtras.
 Kur tà pee triju skaitlu rehkinaschanas warr fazziht,
 tur arween ohtrs lohzecklis ar treschu wairojams, un
 tad ar pirmu dallams. — Bet ne allaschin warr tà
 fazziht, bet daudreij turprettim ja-fakka: jo wai-
 raf no weenas leetas, jo masaf buhs no
 ohtras; par prohbi: jo wairaf strahdneeku irr, jo
 masaf laika pee ta darba isdarrischanas waijadsehš;
 jo wairaf drehbes tur plattumâ, jo masaf waijaga
 garrumâ; jo masaf tawâs mahjâs ehdeji, jo wairaf
 laika tu ar tawu maissi pahrtikfi. Un kur tew tà ja-
 fakka, tur zittadi darrams, prohti tur ohtrs loh-
 zeklis ar pirmu wairojams, un ar treschu
 dallams. Par prohbi: kad 6 strahdneeki kahdu
 darbu 15 deenas warretu pastrahdaht, bet steigfcha-
 nas dehl 9 strahdneeki pee fcha darba taptu peelikti,
 zif deenas winneem tad fchis darbs buhtu ja-beids?
 Zè redsi: jo wairaf strahdneeku, jo masaf laika tew
 waijadsehš; tadehl fchè ne warri ohtru lohzeckli ar tre-
 schu wairoht, fchâ tew pee 9 strahdneekeem wehl wai-
 raf deenas waijadsetu, ne fâ pee 6; bet tas ne warr
 buht. Tadehl wairo fchè ohtru lohzeckli ar pirmu, un
 dalli ar treschu, tà:

6 strahdneeki — 15 deenas — 9 strahdneeki?

$$\begin{array}{r}
 6 \\
 9:90 \overline{) 10 \text{ deenas}} \\
 \underline{9:} \\
 0 \\
 \underline{0}
 \end{array}$$

Mehgini nu pats wehl scho isrehkinaht:

- 24) Saimneeze dohd wehweram dsihjas, 5 kohrtelus plattu audeflu aust, un dabbu 72 ohlektis. Zittu reisi tik patt dauds dsihjas dewe, bet 6 kohrtelus plattu audeflu gribbeja; zif nu ohlektis dabbuhs?
- 25) Winnas wihrs pirka gohda fwahrkeem 7 ohlektis wadmalla, 8 kohrtelus plattu, un nu arridsan gribb ohderi pirktees, fas tikkai 5 kohrtelus platta irr; zif no tabs waijadsehs?
- 26) 9 strahdneeki warr 10 neddelâs weenu darbu beigt; eeksch zif garra laika warrehs to beigt, kad 12 strahdneeki pee ta pascha strahda?
- 27) 4 buhmanni warr weenu ehku 15 neddelâs isbuhweht; bet zif strahdneekus pee ta darba waijadsehs, kad winneem 10 neddelâs buhtu gatta-weem fluht?
- 28) Kad par fweeschu lasti 180 rublus makfa, tad wehrdinu=maisei waijag' 19 lohtes un 2 fwentinus smaggai buht. Zif smaggai tai nu waijaga buht, kad par lasti 156 rublus makfa?
- 29) Weens irr par makfu apnemnees 16 birkawus 18 juhdeses west. Bet nu winnam tikkai 1 birkawi tohp uskrauti; zif juhdeses tee par to paschu makfu buhs ja=wedd?

X. No Dattu=rehkinafchanas.

Lihds schim effi ar wesseleem skaitleem rehkinajis, un no ta tik dauds sunni, kâ semneekam waijadsig. Nu tew arridsan wehl masumu no dattu=rehkinafchanas mahzischu, jo ir tas tew wehl maggeniht ja=fa=proht, ja ne gribbi pats peekrahptees, jeb no zitta peewilts tapt. Tadehl nemm wehrâ schahs mahzibas!

I.

Skaitla=dattas tew ne rahda ne kahdu weffelu skaitli, bet tikkai, ka tu weffelu skaitli jeb leetu eefsch weenadahm dattahm dallijis, un zik tew tahdu weenadu dattu no ta weffela skaitla irraid. Par prohbi: $\frac{1}{2}$ rublis rahda, ka tu weenu rubli eefsch trim weenadahm dattahm dallijis, un ka tew tikkai weena no schahm trim weenadahm dattahm irr.

Ta appakscheja zippere pee skaitlu=dattahm, ko fauzeju nofauz, rahda allaschin, zik weenadas dattas kahda leeta dallita, un ta augfscheja zippere, ko skaititaju fauz, isteiz, zik tew tahdu weenadu dattu irr. — Schè tew nu zittas skaitla=dattas peerakstischi, un fazzischi, kà tahs ja=lassa.

$\frac{1}{2}$	laffi:	puß.
$\frac{1}{3}$	—	weena trihsdatta.
$\frac{2}{3}$	—	2 trihsdattas.
$\frac{1}{4}$	—	1 tschetrudatta.
$\frac{2}{4}$	—	2 tschetrudattas.
$\frac{3}{4}$	—	3 tschetrudattas.
$\frac{1}{5}$	—	1 peezdatta.
$\frac{4}{5}$	—	4 peezdattas.
$\frac{1}{6}$	—	1 feschdatta.
$\frac{2}{6}$	—	2 feschdattas.
$\frac{3}{7}$	—	3 septindattas.
$\frac{6}{7}$	—	6 septindattas.
$\frac{4}{8}$	—	4 astondattas.
$\frac{5}{9}$	—	5 dewindattas.
$\frac{6}{10}$	—	6 desmitdattas.
$\frac{7}{13}$	—	7 peezipazmitdattas.
$\frac{1}{18}$	—	1 astonpazmitdatta.
$\frac{3}{20}$	—	3 dividefmitdattas.
$\frac{1}{100}$	—	1 fimtdatta.

2.

Tahdas skaitla=dallas warr ir pee wesseleem skaitleem stahweht, par prohbi: $2\frac{2}{3}$ rub. irr 2 rubli un 2 peezdallas no weena rubla.

Kad 8 zilwekeem buhtu ja=dallahs eeksch 17 rubleem, tad iffatrs dabbutu 2 rubtus, un wehl I rublis atliktu, ko ne warr dalliht; schis tadehl ja=peeraksta kà skaitla=dalla. Leez' to atlikkuschu I wirf srihpes, un 8 appaksch srihpes, tad isnahk $\frac{1}{8}$ no rubla, ko iffatrs wehl dabbu, jeb ar wissu $2\frac{1}{3}$ rub. Tà nu allajch darrams, kad pee dallischanas kas atleef.

3.

Kad tu kahdas skaitla=dallas augscheju un appakscheju zipperi (skaititaju un fauzeju) ar zittu kahdu zipperi wairo, kà $\frac{1}{2}$ ar 2, 3, 4, 5, tad isnahk $\frac{2}{3}$, $\frac{3}{4}$, $\frac{4}{5}$, $\frac{5}{6}$; bet zaur to winnas wehrtiba nau leelaka tappusi. To fauz: skaitla=dattu pa augstinahht.

4.

Tà patt arridsan skaitla=dallas wehrtiba nè tohp masaka, kad tu winnas skaititaju un fauzeju ar to paschu zipperi dalli, par prohbi: $\frac{6}{7}$ ar 2, 3, 6 irr $\frac{3}{4}$, $\frac{2}{3}$, $\frac{1}{2}$, un wissi weenâ wehrtibâ stahw. To fauz: skaitla=dattu pa ihfinahht.

5.

Kad sinnaht gribbetu, zif $\frac{3}{4}$ no rubla masakâ naudâ, jeb kappeikâs istaifa, tad wairo to wehrtibas=skaitli

(schè 100, jo 100 kap. eet us 1 rub.) ar tahs skaitla-
dallas skaititaju, un kas tad isnahk, dalli ar winnas
fauzeju. Redsi tà:

$$\begin{array}{r|l} 100 & \\ 3 & \\ \hline 4 : 300 & 75 \text{ kap.} \\ 28 : & \\ \hline 20 & \\ 20 & \\ \hline \end{array}$$

Ībrehkini nu:

- 1) $\frac{2}{3}$ rub., $\frac{1}{2}$ rub., $\frac{4}{5}$ rub., $\frac{6}{10}$ rub., $\frac{7}{20}$ rub., $\frac{4}{25}$ rub.,
zif tas irr kappeikâs?
- 2) $\frac{2}{3}$ laste, $\frac{3}{4}$ laste, $\frac{3}{5}$ laste, $\frac{5}{6}$ laste, $\frac{3}{8}$ laste, $\frac{7}{8}$ laste,
 $\frac{1}{2}$ laste, $\frac{5}{6}$ laste meeschu, zif tas puhri?

6.

Tà warr arriđsan masakas sortes wesselu skaitli ah-
tri par skaitla=dalku no leelakas sortes pataisht. Ein-
naht gribbedams, kahda dalka no rubla 60 kappeikas
irr, pataisi tif 60 kap. par skaititaju, un par fauzeju
pataisi to wehrtibas=skaitli, tad stah=
wehs schè $\frac{600}{1000}$. Scho skaitla=dalku
paihfini ar 20 (nod. 4.), tad pehdigi
isnahks $\frac{3}{5}$ rub.

$$\begin{array}{r|l} 20 & \\ 60 | 3 & \\ \hline 100 | 5 & \text{rub.} \end{array}$$

Ībrehkini nu:

- 3) Kahdas dalkas no 1 rub. irr 40 kap. — 30 kap. —
25 kap. — 80 kap. — 5 kap. — 75 kap. —
35 kap. — 45 kap.?

Ja sinnahht gribbetu, kahda dalka 7 pohdi 4 mahr-
zinâs no 1 birkawu irr, tad darri tà: pataisi 7 pohd.
4 mahrz. par mahrzinahm; tē isnahk 144 mahrz. —
Tahs leez skaititaja weetâ. Nu pataisi 1 birk. par poh-

deem un mahrzinahm, tad isnahk 400 mahrzinah; tahs

atkal leez' fauzeja weeta. Ta:
$$\begin{array}{r|l} & \begin{array}{r} 4 \\ 4 \end{array} \\ \hline 144 & \begin{array}{r} 36 \\ 9 \end{array} \\ \hline 400 & \begin{array}{r} 100 \\ 25 \end{array} \end{array} \text{ birk.}$$

Scho skaitla = dattu pahfni papreeksch ar 4, tad isnahks $\frac{36}{100}$; to wehl warri pahfinaht ar 4, tad pehdigi buhs $\frac{9}{25}$ birk. Ta patt darrams, kad ir wehl wairak sortes blakkam stahwetu.

Isrehfni:

- 4) 6 pohdi 5 mahrz. — 8 pohd. 16 mahrz. — 12 pohd. 8 mahrz. — 16 pohd. 15 mahrz.; — kahda datta tas irr no 1 birkawa?

7.

Pee skaitlu = dattahm arri tahs paschas 4 rehkina-
schanas = wihses irr, kas pee wesseleem skaitleem.

8.

It o fasskaitifchanas ar skaitla = dattahm.

Kad pee kahdahm fasskaitamahm skaitla = dattahm weenadi fauzeji, tad weegla fasskaitifchana.

Var prohbi fasskaiti schahs dattas . . .
$$\left\{ \begin{array}{l} \frac{3}{5} \\ \frac{1}{5} \\ \frac{3}{5} \\ \frac{4}{5} \end{array} \right. \begin{array}{l} 3 \\ 1 \\ 3 \\ 4 \end{array}$$

Veeraksti tahs skaitla = dattas, ta ka schè. Welz' ais winnahm stahwu strihpi, raksti ais tahs paschas tohs skaititajus, un fasskaiti tohs. Schè isnahk 11, kas irr $\frac{11}{5}$.

Bet kad skaititais tik patt leels jeb wehl leelaks, ne ka fauzejs, tad jau tanni skaitla = datta wesselas weenibas rohnahs, un zif tur eekschà irr, to dabbusi sinnaht,
$$\begin{array}{r|l} 5 : 11 & 2\frac{1}{5} \\ \hline 10 & \\ \hline & 1 \end{array}$$

Kad skaititaju ar fauzeju dallisi. Schè isnahf 2 weenibas un I peezdalla.

Saskaiti wehl: 5) $\frac{1}{6}$, $\frac{2}{7}$, $\frac{3}{8}$, $\frac{4}{9}$, $\frac{5}{10}$, $\frac{3}{8}$.
 — — 6) $\frac{1}{9}$, $\frac{2}{9}$, $\frac{3}{9}$, $\frac{4}{9}$, $\frac{5}{9}$, $\frac{6}{9}$, $\frac{7}{9}$.

9.

Kad wesseli skaitli ar skaitla = dallahm fasskaitami, tad fasskaiti papreeksch tahs dallas, un 2 $\frac{1}{4}$ rub.
 pataisi tahs, fur waijadstigs, par weenibahm, un pehz fasskaiti tohs wesselus 3 $\frac{3}{4}$ —
 skaitlus, tahs isnahfuschas weenibas 4 $\frac{3}{4}$ —
 peeraudams, ja fur kahdas irr, tà kà 5 $\frac{1}{4}$ —
 schè: 1
 15 $\frac{3}{4}$ rub.

Saskaiti wehl schohs skaitlus:

7) 22 $\frac{2}{3}$ rub., 34 $\frac{3}{5}$ rub., 45 $\frac{4}{7}$ rub., 76 $\frac{1}{5}$ rub., 9 $\frac{3}{5}$ rub.,
 81 $\frac{2}{7}$ rub.

10.

Kad tahm fasskaitamahm skaitla = dallahm nau weenadi fauzeji, tà kà schè: $\frac{1}{2}$, $\frac{2}{3}$, $\frac{3}{4}$, $\frac{5}{6}$, $\frac{1}{1\frac{1}{2}}$, tad pataisi winnas par tahd ahm, kam weenadi fauzeji irr. Prohti usmekle tahdu skaitli, fo ar wisseem zitteem fauzejeem bes atlikkuma warr dalliht, un fo fauz: wisseem derrigu fauzeju. Schè 12 irr tahds skaitlis. Leez' to nu stahwas sribpes augschejà gallâ ais tahm fasskaitamahm skaitla = dallahm, tà kà schè stahw, un dalli 12 ar katras skaitla = dallas fauzeju, un kas tad isnahzis, to wairo ar tahs paschas skaititaju, un peeraksti to nu isnahfuschu skaitli ais sribpes; bet pehdigi fasskaiti wissus ais sribpes stahwedamus skaitlus. Wiss, kas nu

	12	
$\frac{1}{2}$	6	
$\frac{2}{3}$	8	
$\frac{3}{4}$	9	
$\frac{5}{6}$	10	
$\frac{1}{1\frac{1}{2}}$	11	
12 : 44		3 $\frac{2}{3}$

isnahk, irr diw pazmitdallas, kas kohpâ istaisa $\frac{4}{2}$ jeb $3\frac{2}{3}$.

- 8) Saffaiti wehl: 930 rub. $9\frac{1}{2}$ grivnas, 1423 rub. $7\frac{2}{3}$ grw., 85 rub. $4\frac{3}{4}$ grw., 293 rub. $5\frac{5}{8}$ grw., 627 rub. $2\frac{7}{2}$ grw., 1045 rub. $6\frac{1}{4}$ grw.

II.

Ja ne warri tuhliht atrast kahdu wisseem derrigu fauzeju, ko ar zitteem fauzejeem bes atlikkuma war dalliht, tad tikkai wissi fauzeji zits ar zittu wairojami, un kas isnahk, buhs tas wisseem derrigais fauzejs. Schè fakkî: 2 reis 3 irr 6, un 5 reis 6 irr 30. Pee- raksti tohs 30 augschâ, un pehz darri, kâ Iotâ nodallâ mahzihts effi.

$$\begin{array}{r|l} 30 & \\ \frac{1}{2} & 15 \\ \frac{2}{3} & 20 \\ \frac{3}{5} & 18 \\ \hline 30 : 53 & 12\frac{2}{3} \\ & 30 \\ & \hline & 23 \end{array}$$

- 9) Saffaiti wehl: 842 rub. $6\frac{1}{2}$ grw., 976 rub. 5 grw., 6001 rub. $7\frac{4}{5}$ grw., 99 rub. $9\frac{8}{5}$ grw., 1320 rub. 6 grw.

12.

No atraufchanas ar ffaitla = daltahm.

Kad fauzeji weenadi, tad weegla atraufchana, jo ffaititaji tikkai us preefschu stahdami, un weens no ohtra atraujams, tâ kâ schè.

$$\begin{array}{r|l} \frac{6}{7} & 6 \\ \frac{2}{7} & 2 \\ \hline & \frac{4}{7} \end{array}$$

13.

Utrauj no $21\frac{3}{8}$ tschetwerta $12\frac{7}{8}$ tschetwertus. Schè appakscheja ffaitla = datta leelaka, ne kâ augscheja; tadehl aisnemmi I no teem wesseleem ffaitleem us tahm astondaltahm. I weeniba tur 8

$$\begin{array}{r|l} 2.1.\frac{3}{8} & 11 \\ 12\frac{7}{8} & 7 \\ \hline & \frac{3}{8} \\ 8 & \frac{4}{8} | \frac{1}{2} \end{array}$$

astondallas. Schahs peeskaiti tahm $\frac{3}{8}$, tad tew buhs $\frac{11}{8}$; bet no tahm warri $\frac{7}{8}$ atraut.

I0) Utrauj wehl no 83 lastehm $33\frac{1}{4}$ puhreem rudsu 35 lastes $14\frac{3}{4}$ puhrus.

14.

Kad fauzeji nau weenadi, par prohbi ja buhtu ja= atrauj $\frac{1}{3}$ no $\frac{5}{8}$, tad mefle papreeksch abbeem geldigu fauzeju. (Mod. 10 un 11.)

$$\begin{array}{r} 24 \\ \frac{5}{8} \overline{) 15} \\ \underline{8} \\ 74 \end{array}$$

II) Utrauj $\frac{1}{6}$ no $\frac{6}{8}$, un $\frac{3}{7}$ no $\frac{7}{8}$, un $\frac{5}{8}$ no $\frac{8}{8}$.

I2) Utrauj no 87 lastehm $53\frac{1}{2}$ puh. auju, 39 last. $36\frac{2}{3}$ puh.

15.

Kad $\frac{2}{3}$ buhtu atraujamas no 8, tad ta peeraksti:

8. Nu aishemmi I no astoneem, un pataifi to par peezdallahm, tad tew pahr tahm $\frac{2}{3}$ stah= wehs $\frac{1}{2}$ un buhs weegla atraufchana.

$$\frac{2}{3} \\ \underline{7 \frac{2}{3}}$$

I3) Utrauj no 24 last. 10 muz. filku 8 lastes $3\frac{3}{4}$ muzzas.

16.

No wairofchanas ar skaitla=dallahm.

Kad dallas ar dallahm wairojamas, tad wairo papreeksch skaititaju ar skaititaju, — tas buhs jaunais skaititais, — un pehz fauzeju ar fauzeju, — tas buhs jaunais fauzejs. Par prohbi: wairo $\frac{3}{4}$ ar $\frac{4}{5}$, tad buhs $\frac{1}{2}$ jeb $\frac{3}{5}$.

17.

Kad skaitla-datta ar wesselu skaitli wairojama, ta fà $\frac{3}{8}$ ar 321, tad wairo 321 ar skaititaju, un kas isnahk, to dalli ar fauzeju, tad isnahks $260\frac{3}{8}$.

$$\begin{array}{r} 321 \\ 13 \\ \hline 963 \\ 321 \\ \hline 16 : 4.173 \quad 260\frac{3}{8} \\ \underline{32::} \\ 97: \\ \underline{96:} \\ 13 \end{array}$$

14) I gabbals maksa $\frac{8}{9}$ rub., zif maksa 148 gabbali?

18.

Kad wessels skaitlis un wehl skaitla-datta ar wesselu skaitli wairojami, p. pr. $123\frac{4}{5}$ ar 67, tad wairo papreefsch wesselu skaitli ar wesselu skaitli; tad wairo skaitla-dattu ar appakscheju skaitli, un kas isnahk, to peeskaiti zitteem skaitleem; tad pehdigi isnahks $8294\frac{3}{5}$.

$$\begin{array}{r} 123\frac{4}{5} \\ 67 \\ \hline 861 \\ 738. \\ \hline 53\frac{3}{5} \\ \hline 8294\frac{3}{5} \end{array}$$

15) Wairo $236\frac{7}{9}$ ar 64.

16) I laste kweeschu maksa 184 rub., zif maksa $75\frac{3}{5}$ lastes?

19.

Kad wesseli-skaitli un dattas ar wesseleem skaitleem un dattahm wairojami, p. pr.: $28\frac{2}{3}$ ar $16\frac{3}{4}$, tad wairo papreefsch wesselus skaitlus ar wesseleem skaitleem; pehz augscheju wesselu skaitli ar appakscheju dattu (nod. 17), tad appakscheju wesselu skaitli ar augscheju dattu, un pehdigi wehl dattu ar dattu (nod. 16), leez' katru skaitli fawâ peenahkamâ weetâ, un fasskaiti.

$$\begin{array}{r} 28\frac{2}{3} \\ 16\frac{3}{4} \\ \hline 168 \\ 28 \\ 21 \quad 6 \\ 10\frac{2}{3} \quad \hline 4 \\ \frac{1}{2} \quad \hline 3 \\ \hline 480\frac{1}{6} \end{array}$$

17) Wairo $365\frac{4}{7}$ ar $497\frac{7}{8}$.

18) Wairo $123\frac{1}{2}$ ar $324\frac{3}{4}$.

19) I birk. makfa 901 rub., zif makfa $55\frac{5}{6}$ birk.?

20) I pohds makfa $3\frac{3}{4}$ rub., zif makfa $2\frac{1}{2}$ pohdi?

20.

No dallifchanas ar skaitla=dallahm.

Kad skaitla=dallas ar skaitla=dallahm dallamas, kam weenadi fauzeji irr, p. pr. $\frac{2}{4}\frac{8}{5}$ ar $\frac{7}{4}\frac{7}{5}$, tad tikkai skaititaji dallami, prohti 28 ar 7. — Kas isnahk, tas rahda, zif reis $\frac{7}{4}\frac{7}{5}$ eeksch $\frac{2}{4}\frac{8}{5}$ rohnahs, prohti 4 reis.

Bet kad nau weenadi, p. pr. ja $\frac{7}{8}$ buhtu ja=dalla ar $\frac{2}{7}$, tad zitta darrifchana. Nu waijag dallitaju apgreest, prohti winna wirseju skaitli par appakscheju, un winna appakscheju skaitli par wirseju pataifht, ta: $\frac{2}{7}$. Nu wairo weenu skaitla=dattu ar. ohtru (nod. 16), tad isdallifchana isdarrita. — Ta: ^{reis} $\frac{2}{7} \times \frac{7}{8}$ irr $\frac{2}{1}\frac{1}{6}$ jeb $1\frac{5}{6}$.

21) Dalli $\frac{7}{1}\frac{2}{2}$ ar $\frac{5}{8}$.

22) Dalli $\frac{7}{8}$ ar $\frac{7}{1}\frac{7}{6}$.

21.

Kad skaitla=datta ar wesselu skaitli dallama, p. pr. $\frac{2}{4}$ ar 8, tad pataifi papreeksch scho wesselu skaitli par skaitla=dattu, strihpi appakscha wilfdams, un tad I parakstidams, ta $\frac{8}{1}$. Nu apgreest dallitaju (nod. 20) un fakk: $\frac{1}{8}$ reis $\frac{2}{4}$ irr $\frac{3}{3}\frac{2}{2}$.

- 23) Dalli $\frac{4}{8}$ ar 4, un $\frac{7}{8}$ ar 7, un $\frac{8}{8}$ ar 16.
 24) 12 mahzinas makfa $\frac{8}{8}$ rub., zif makfa 1 mahzina?

22.

Kad wessels skaitlis ar skaitla-dattu dallams, p. pr. 8 ar $\frac{3}{4}$, tad pataisi papreefsch to wesselu skaitli par skaitla-dattu (nod. 21), un pehz darri, fà 20tâ nodattâ mahzihts irr. Tâ: $\frac{8}{8}$ rei, $\frac{4}{8}$ irr $\frac{3}{2}$ jeb $10\frac{3}{4}$.

- 25) $\frac{8}{8}$ lastes makfa 15 rub., zif makfa 1 laste?

23.

Kad dallitajâ jeb dallamâ wesseli skaitli, un tur flahht wehl skaitla-dattas rohnahs, tad eegrohsti tohs papreefsch, tas irr: dohd abbeem weenu wahrdu, jeb pataisi winnus par skaitla-dattahm. Gribbedams $3\frac{3}{4}$ eegrohstyt, jeb scha skaitla wehrtibu ar skaitla-dattahm isteift, tad darri tâ: wairo to wesselu skaitli ar flahhtstahwedamu fauzeju, un peeskaiti winna skaititaju, tad tew isnahks 15. Tê welz strihpi appakshâ, un paraksti atkal to fauzeju, tad schè buhs $\frac{5}{4}$, fas weenâ wehrtibâ stahw ar $3\frac{3}{4}$. — Kad nu wesseli skaitli ar fawahm dattahm tâ eegrohstity, tad warr dalliht, fà 20tâ nodallâ mahzihts irr, p. pr.:

- 26) Dalli $17\frac{3}{4}$ ar 8.
 27) Dalli 8 ar $17\frac{3}{4}$.
 28) 12 berkawizzi makfa $146\frac{2}{3}$ rub., zif makfa 1 berkawiz?

- 29) $16\frac{1}{2}$ tschetwertš mařsa II rub., žiř mařsa I tschetw.?
- 30) $21\frac{1}{3}$ tschetw. — 16 rub., — — I tschetw.?
- 31) $\frac{4}{3}$ mahrz. — $12\frac{2}{3}$ rub., — — I mahrz.?
- 32) $4\frac{1}{2}$ arřchine — $\frac{9}{10}$ rub., — — I arřchine?
- 33) Par $24\frac{2}{3}$ rub. dabbuju I kappu, žiř par $630\frac{1}{3}$ rub.?
- 34) Šařkaiti: 131 lařt. 18 puhr. $3\frac{1}{2}$ feez. rudsu —
 198 lařt. 21 puhr. $4\frac{3}{4}$ feez. — 256 lařt. 34 puhr.
 $1\frac{4}{7}$ feez. — 305 lařt. 15 puhr. $5\frac{1}{6}$ feez. — 429 lařt.
 28 puhr. $2\frac{9}{10}$ feez. un 537 lařt. 42 puhr. $5\frac{7}{10}$ feez.
 No ta atrauji: 1475 lařt. 16 puhr. $2\frac{3}{4}$ feez. To
 atliřkumu wairo ar $67\frac{1}{6}$, un řař isnařk, to dalli
 ar $67\frac{4}{7}$.
-

Šahař tschetrař rehřinařřanař-wihřeř ar řkaitla-
 dattahm řinnadamař, řaprattifi nu arriřřan pařř, leela-
 řař triju řkaitlu rehřinařřanař ar řkaitla-dattahm iř-
 rehřinařřt, ja tiřřai druřřin řawu prařtu paligã nemři.

Naudas = mehra = un swarra = rahditajs.

1. Kreemu = nauda.

Sihmes.		pufs Imp.	Rub.	Tschw.	l. Grw.	m. Grw.	pufs Grw.	Kap.	Graf.
Imp.	1 Imperials (selta) welf	2	10	40	50	100	200	1000	2000
pufs Imp.	1 pufs Imperials (selta)	—	5	20	25	50	100	500	1000
Rub.	1 Rublis (sudraba)	—	—	4	5	10	20	100	200
Tschw.	1 Tschewerte jebkwarte	—	—	—	—	—	5	25	50
l. Grw.	1 leela Griwna . . .	—	—	—	—	—	4	20	40
m. Grw.	1 masa Griwna . . .	—	—	—	—	—	2	10	20
pufs Grw.	1 pufs Griwna . . .	—	—	—	—	—	—	5	10
Kap.	1 Kappēifa	—	—	—	—	—	—	—	2
Graf.	1 Graffis welf 2 denusch- tas.	—	—	—	—	—	—	—	—
	Us 1 sudraba rubli mehds rehkinaht 4 rublus warra = jeb papihra- naudâ, un daschureis ne tif dauds.								

2. Wezza Kursemmes = nauda.

Sihmes.		Dahld.	Dhrts.	Pimb.	Geff.	Mrf.	Wehrd.	istaisa sudra- ba=kappēitās.
Duf.	1 Duffahts (selta) . . .	2	8	32	40	80	160	. . . 240 kap.
Dahld.	1 Dahlders	—	4	16	20	40	80	. . . 120 —
Dhrts	1 Dhrts	—	—	4	5	10	20	. . . 30 —
Pimb.	1 Pimbērs	—	—	—	—	2 ^{1/2}	5	. . . 7 ^{1/2} —
Geff.	1 Geffers	—	—	—	—	2	4	. . . 6 —
Mrf.	1 Mahrfa	—	—	—	—	—	2	. . . 3 —
Wehrd.	1 Wehrdinsch	—	—	—	—	—	—	. . . 1 ^{1/2} —
								jeb 3 grafchus.
	1 Dahlders schkehpu = naudâ welf 126 lihds 133 ^{1/3} kap. un Duffahts 270 lihds 300 sudr. kap.							

3. Kreemu labbibas = mehrs.

Sihmes.		Dsm.	Tschwf.	Grifch.	isness Rihgas mehrâ.
Tschwt.	1 Tschetwerts	2	8	64	. 3 puhrus.
Dsm.	1 Dsmens	—	4	32	. 1 — 3 seezinus.
Tschwf.	1 Tschetwerife	—	—	8	. " — 2 — $2\frac{1}{2}$ stobvus.
Grifch.	1 Gartscha	—	—	—	. " — " — $2\frac{1}{2}$ —

4. Rihgas labbibas = mehrs.

Sihmes.		Muz.	Puhr.	Sz.	Kan.	Stobv.	Stobvt
Lste.	1 laste rudsu irr	22 $\frac{1}{2}$	45	270	1215	2430	—
	1 laste meeschu un kweeschu	24	48	288	1296	2592	—
	1 laste ausu, sirnu, jeb eesala,	30	60	360	1620	3240	—
	1 laste rupja sabla	18	36	216	972	1944	324
	1 laste smalka sabla, filku, linnsehflu, kalka jeb degguta	12	24	144	648	1296	216
Muz. Puhr.	1 muzza sabla	—	2	12	54	108	18
	1 puhrs	—	—	6	27	54	9
Sz. Kan.	1 puhrs mitlu	—	—	—	—	—	5
	1 seezinsch	—	—	—	4 $\frac{1}{2}$	9	—
	1 fanna	—	—	—	—	2	—

5. Kreemu brandwihna = mehrs.

Sihmes.		Wdr.	Grifch.	Tschrf.	isness Kursemmes mehrâ.
Wahrt.	1 Wachte .	40	320	3520	. . 408 $\frac{1}{2}$ stobv.
Wdr.	1 Weddra .	—	8	88	. . 10 $\frac{1}{2}$ —
Krشف.	1 Kuschka	—	—	11	. . = — 5 fohrtelus.
Tschrf.	1 Tscharta	—	—	—	. . = — $\frac{1}{2}$ —

6. Rihgas allus = un brandwihna = mehrs.

Sihmes.		Muz.	Anf.	Kan.	Stohp.	Kohrt.
Wah.	1 Wahte . . .	1 $\frac{1}{2}$	6	90	180	720
Muz.	1 Muzza . . .	—	4	60	120	480
Anf.	1 Anfers . . .	—	—	15	30	120
Kan.	1 Kanna . . .	—	—	—	2	8
Stohp.	1 Stohps . . .	—	—	—	—	4

7. Garruma = mehrs.

Sihmes.		Stan= gas.	Afs.	Dhl.	Kohrt.	Pehd.	Tullis.
Wrf.	1 Werfte . . .	240	600	1800	—	—	—
Stanga	1 Stanga . . .	—	2 $\frac{1}{2}$	7 $\frac{1}{2}$	30	15	180
Afs.	1 Afs . . .	—	—	3	12	6	72
Dhl.	1 Dhlefts . . .	—	—	—	4	2	24
Pehd.	1 Pehda . . .	—	—	—	2	—	12
Kohrt.	1 Kohrtele . . .	—	—	—	—	—	6

8. Rihgas fwarri.

Sihmes.		Pohd.	Mahrz.	Lohte	Kwen= tihns.
Birk.	1 Birkams . . .	20	400	12800	51200
Pohd.	1 Pohds . . .	—	20	640	2560
Mahrz.	1 Mahrzina . . .	—	—	32	128
Lohte	1 Lohte . . .	—	—	—	4

9. Kreemu = fwarri.

Sihmes.		Pud.	Mahrz.	Solot= nif.	isness muhsu fwarra.
Berk.	1 Berkowiz . . .	10	400	38400	391 $\frac{1}{2}$ mahrz.
Pud.	1 Puds . . .	—	40	3840	39 $\frac{1}{4}$ —
Mahrz.	1 Mahrzina . . .	—	—	96	= — 31 $\frac{2}{3}$ lohte.
Solotn.	1 Solotnifs . . .	—	—	—	= — $\frac{1}{3}$ —

- 1 Doffetine (Kreewu femmes = mehres) turr 3 puhru = weetas.
 30 Stangas garrumâ un plattumâ irr 4 puhru = weetas.
 8 wehwera = ohlektis irr 9 Rihgas ohlektis.
 5 Wilnas = ohlektis irr 6 Rihgas = ohlektis.
 3 Kreewu Arschines irr 4 Rihgas ohlektis.
 1 Arschine turr 18 Werschoffus.

No skaitamahm leetahm.

- 1 grabmata papihra turr 24 lappas.
 1 fappa turr 60 gabbalus.
 1 fahla — 30 —
 1 duzzis — 12 —

No laika = skaitifchanas.

- 1 gads turr 12 mehneschus, 52 neddetas, 365 deenas.
 Katram zettortam gaddam irr 366 deenas.

- Pee rehkinaschanas turr 1 gads 12 mehneschus. *
 1 mehnes 4 neddetas.
 1 neddeta 7 deenas.
 1 deena 24 stundas.
 1 stunda 60 minutes.
 1 minute 60 sekundes.

* Tee 12 mehneschi irr schè:

Januar	ar	31	deenu.
Wewruar	—	28	—
Merz	—	31	—
April	—	30	—
Mai	—	31	—
Juni	—	30	—
Juli	—	31	—
August	—	31	—
September	—	30	—
Oktober	—	31	—
November	—	30	—
Dezember	—	31	—

Leekâ gaddâ Wewruar = mehnescham irr 29 deenas.

Peeliffums,

Kurrâ tee flaitli stabw, kas pee schihß graphmatinas rehkinaschanahm isnahk, un kas zittahm lappahm nau peeseenamß.

I. Pee fassaitifchanas.

- 1) 7422. — 2) 10,235. — 3) 13,684. — 4) 17,567.
 5) 215. — 6) 1785. — 7) 20,163. — 8) 654,312.
 9) 89'890,374. — 10) 14,654. — 11) 123,048.
 12) 196,722.

II. Pee atraufchanas.

- 1) 75,252. — 2) 41,252. — 3) 8765. — 4) 22,222.
 5) 6423. — 6) 15,263. — 7) 4332. — 8) 61,153.
 9) 15,642. — 10) 914,813. — 11) 542,289. — 12) 67,817.
 13) 45,608. — 14) 136,878. — 15) 31,395. — 16) 65,689.
 17) 111,643. — 18) 14,689. — 19) 114,275. — 20) 46,598.
 21) 10,903. — 22) 33,017. — 23) 618,754. — 24) 4'642,568.
 25) 1808. — 26) 78,657. — 27) 2'423,502. — 28) 118,766.
 29) 2'249,938. — 30) 2'006,080.

III. Pee wairofchanas.

- 1) 1,975'308,642. — 2) 2,962'962,963. — 3) 3,950'617,284.
 4) 4,938'271,605. — 5) 5,925'925,926. — 6) 6,913'580,247.
 7) 7,901'234,568. — 8) 8,888'888,889. — 9) 949,851.
 10) 1'802,944. — 11) 4'242,456. — 12) 7'051,736.
 13) 3'422,944. — 14) 1'575,615. — 15) 5'585,316.
 16) 121'971,042. — 17) 3,523'908,756. — 18) 1'115,010.
 19) 7'037,120. — 20) 42'555,360. — 21) 1'836,000.
 22) 44'850,000. — 23) 184'800,000. — 24) 52'200,000.
 25) 13'175,000. — 26) 67'640,000. — 27) 2'410,800.
 28) 1'981,356. — 29) 45'164,064. — 30) 252,970.
 31) 96,929'167,050. — 32) 62'714,412. — 33) 9'090,750.

IV. Pee dallifchanas.

- 1) 228. — 2) 236. — 3) 1777. — 4) 1481.
 5) 2191. — 6) 1'411,605. — 7) 122,112. — 8) 141,141.
 9) 456,239. — 10) 24,692. — 11) 39,161. — 12) 43,247.
 13) 11,255. — 14) 1'656,718 $\frac{2}{3}$. — 15) 828,359 $\frac{2}{8}$.
 16) 552,239 $\frac{5}{9}$. — 17) 621,269 $\frac{4}{8}$. — 18) 32,906 $\frac{3}{7}$.
 19) 2'485,078. — 20) 994,031 $\frac{1}{3}$. — 21) 710,022 $\frac{2}{7}$.
 22) 56,342. — 23) 112,684. — 24) 214,148 $\frac{1}{10}$.
 25) 107,334 $\frac{6}{8}$. — 26) 24,365. — 27) 91,638 $\frac{4}{3}$.
 28) 132,546. — 29) 1014 $\frac{6}{9}$. — 30) 10365.
 31) 3861 $\frac{1}{2}$. — 32) 477 $\frac{1}{9}$. — 33) 40,073 $\frac{2}{4}$. — 34) 228 $\frac{3}{4}$.
 35) 166 $\frac{7}{8}$.

V. Pee fassaitifchanas ar wahrda=ffaitleem.

- 1) 96 pubh. 5 feez. — 2) 999 birf. 15 pohd. 4 mahrz.
 3) 152 birf. 13 pohd. 15 mahrz. — 4) 3284 rub. 82 kap.
 5) 7653 rub. 12 kap. — 6) 285 last. 32 pubh. — 7) 333 last.
 31 pubh. 2 fz. — 8) 295 last. 25 pubh. — 9) 1954 last.
 8 pubh. 3 fz. — 10) 543 gaddi 2 ned. 1 deena. — 11) 32 kap=
 pas 17 gabbali. — 12) 55 ohlektis.

VI. Pee atraufchanas ar wahrda=ffaitleem.

- 1) 1234 rub. — 2) 123 rub. 12 kap. — 3) 456 rub. 88 kap.
 4) 876 rub. 64 kap. — 5) 65 pubh. 5 feez. — 6) 36 last.
 40 pubh. 2 fz. — 7) 22 last. 53 pubh. 4 fz. — 8) 2226 last.
 6 muz. 2 fz. — 9) 630 tschetw. 2 tschetwf. 3 gartsch.
 10) 23 last. 32 pubh. 1 fz. — 11) 29 last. 16 pubh. 4 fz.
 12) 62 gad. 3 mehn. 8 deenas.

VII. Pee wairoschanas ar wahrda=ffaitleem.

- 1) 123,400 kap. — 2) 13,765 kap. — 3) 3766 rub.
 4) 17,630 rub. 22 kap. — 5) 23,055 rub. 6 kap.
 6) 112,233 pubh. — 7) 445,566 feez. — 8) 778,899 feez.
 9) 2127 last. 33 pubh. — 10) 123 last. 4 pubh. 5 feez.
 11) a. 1779 birf. 9 pohd. 12 mahrz. — b. 1725 birf. 2 pohd.
 8 mahrz.; — abbeem fohpa 3504 birf. 12 pohd. — 12) 1075 kap=
 pas feeru. — 13) 8766 stund. — 14) 3150 rub.

VIII. Pee dallifchanas ar wahrda = skaitleem.

- 1) 887 rub. — 2) 213 mahrz. 21 loht. — 3) 63 last. 4 puhr. 5 feez. — 4) 3 pohd. — 5) 45 kap. — 6) 12,057 rub. 5 kap. — 7) 567 rub. 23 kap. — 8) 133 last. 15 puhr. 9) 87 last. 6 puhr. 5 feez. — 10) 456 puhr. 4 feez. 7 stohp. 11) 29 last. 39 puhr. 5 feez. — 12) 234 birf. 5 pohd. 6 mahrz. 13) 250 birf.

IX. Pee triju skaitlu = rehfinaschanas.

- 1) 8480 rub. — 2) 282 rub. — 3) 3 rub. — 4) 13 rub. 5) 45 puhr. — 6) 25 rub. — 7) 72 kap. — 8) 30 kap. 9) 3989 rub. 25 kap. — 10) 5056 rub. 80 kap. — 11) 214 rub. 70 kap. — 12) 1104 rub. — 13) 2041 rub. 74 kap. 14) 7531 rub. $52\frac{1}{2}$ kap. — 15) 785 rub. 40 kap. 16) $93\frac{2}{7}\frac{5}{7}$ kap. — 17) 95 pohd. — 18) 35 pohd. 19) 27 rub. — 20) 5449 rub. 64 kap., 80 rub. 64 kap., 1 rub. 68 kap., 28 kap. — 21) Jahnam 30, Jurram 36 rub. 22) Greetei 98 kap., Jlsei 1 rub. 96 kap., Eddei 2 rub. 94 kap., Lihsei 3 rub. 92 kap. — 23) Bertuls 43 rub. 50 kap., Mikfels 36 rub. 25 kap., Unsis 65 rub. 25 kap. Wanni bij nopelnijuschi: B. 13 rub. 50 kap., M. 11 rub. 25 kap., U. 20 rub. 25 kap. — 24) 60 ohlektis. — 25) $11\frac{1}{5}$ ohl. — 26) 7 ned. 3 deenas. — 27) 6 buhmanni. — 28) 22 lohtes 2 kwentihnes. — 29) 24 juhdses.

X. Pee dattu = rehfinaschanas.

- 1) 40 kap., 50 kap., 80 kap., 60 kap., 35 kap., 16 kap. 2) 32 puhr., 36 puhr., 24 puhr., 40 puhr., 18 puhr., 42 puhr., 44 puhr., 15 puhri meeschu. — 3) $\frac{2}{9}$ rub., $\frac{3}{10}$ rub., $\frac{1}{4}$ rub., $\frac{4}{7}$ rub., $\frac{1}{20}$ rub., $\frac{3}{1}$ rub., $\frac{7}{20}$ rub., $\frac{9}{20}$ rub. — 4) $\frac{5}{8}$ birf., $\frac{1}{2}$ birf., $\frac{3}{10}$ birf., $\frac{8}{20}$ birf. — 5) 3. — 6) $3\frac{1}{2}$. — 7) 270 rub. 8) 4406 rub. $6\frac{1}{2}$ grw. — 9) 9241 rub. $5\frac{1}{9}\frac{7}{8}$ grw. — 10) 48 last. $18\frac{1}{2}$ puhres rudsu. — 11) $\frac{2}{2}$, $\frac{1}{7}\frac{9}{2}$, $\frac{2}{7}\frac{5}{8}$. — 12) 48 last. $16\frac{5}{6}$ puhri ausu. — 13) 16 last. $6\frac{1}{4}$ muz. — 14) $131\frac{5}{9}$ rub. 15) 15,153 $\frac{7}{9}$. — 16) 13,910 $\frac{2}{5}$ rub. — 17) 182,008 $\frac{7}{8}$. 18) 40,106 $\frac{5}{8}$. — 19) 50,305 $\frac{5}{8}$ rub. — 20) $9\frac{3}{8}$ rub. — 21) $\frac{1}{4}$. 22) $1\frac{1}{4}$. — 23) $\frac{1}{5}$ un $\frac{1}{8}$ un $\frac{1}{18}$. — 24) $\frac{2}{7}$ rub. — 25) $16\frac{7}{8}$ rub. 26) $2\frac{7}{2}$. — 27) $\frac{7}{1}$. — 28) $12\frac{1}{5}$ rub. — 29) $\frac{2}{3}$ rub. 30) $\frac{3}{4}$ rub. — 31) $15\frac{5}{8}$ kap. — 32) $\frac{1}{5}$ rub. — 33) $25\frac{5}{8}$ kap. pas. — 34) 432 lastes 11 puhri 44 $\frac{2}{3}$ feez.